

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 19 [2753]

Пятніца, 9 мая 1975 г.

Цана 8 кап.

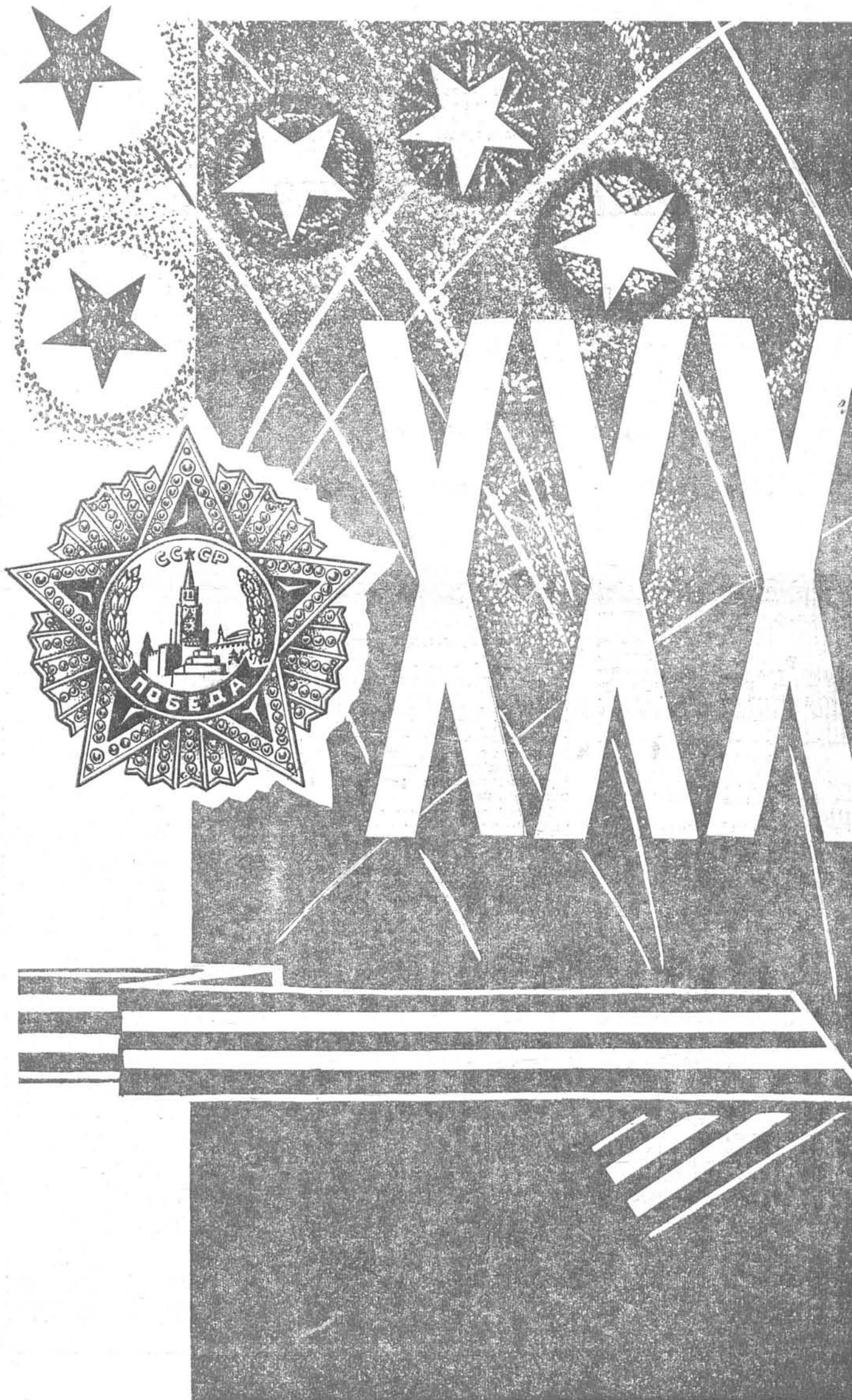
Нібы подых вясны,
Подых шчасця зямнога,
Пасля страшнай вайны
Завітала ў наш край
Перамога...

Не было ні сцяны,
Будаваць пачыналі
з парогу.
Залічылі ўсе раны
вайны —
З намі побач ішла Перамога.

Абеліскі, легенды, званы,
Франтавыя напаміны
дарогі:
Трыццаць год без вайны,
Трыццаць год з Перамогай!

Будуць нашы сыны
Падростаць.
Падростаюць, іх многа.
Панясуць эстафету яны
Для нашчадкаў сваіх —
Перамогу.

Колькі суджана жыць —
Ад малага і да старога.
Мы не стомімся годы
лічыць
Для сваёй Перамогі.
Юрась СВІРКА.

ВЯЛІКІ ПОДЗВІГ САВЕЦКАГА НАРОДА

Урачысты сход у Крамлёўскім Палацы з'ездаў, прысвечаны 30-годдзю
Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне

Тры дзесяцігоддзі таму назад перамогай савецкага народа над фашызмам завяршылася Вялікая Айчынная вайна. 1418 дзён працягвалася найвялікшая ў гісторыі бітва. Гэта была вайна за свабоду і незалежнасць сацыялістычнай Радзімы, за выратаванне сусветнай цывілізацыі, за будучы справядлівы мір. Вось чаму разам з Савецкім Саюзам 30-годдзе Вялікай Перамогі адзначае ў гэтыя дні ўсё прагрэсіўнае чалавецтва.

Крамлёўскі Палац з'ездаў 8 мая — асабліва святочны. Ля ўваходу на флагштоках развіваюцца флагі СССР і саюзных рэспублік. У палацы — авіяны баявой славы сцягі воінскіх часцей,

якія найбольш вызначыліся ў бітвах. Побач — штандарты зводных палкоў франтоў, якія ўдзельнічалі ў парадзе Перамогі ў чэрвені 1945-га на Краснай плошчы. Тут жа сцягі перадавых прадпрыемстваў, якія пастаўлялі фронт баявую тэхніку і боепрыпасы, рыштунак і прадукты харчавання.

У Крамлі, у Палацы з'ездаў, на ўрачысты сход, прысвечаны 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, сабраліся ветэраны вайны і працы — Героі Савецкага Саюза, поўныя кавалеры ордэна Славы, Героі Сацыялістычнай Працы, якія прыехалі на свята ў сталіцу з усіх саюзных рэспублік, прадстаў-

нікі працоўных Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту.

У зале — зарубежныя дэлегацыі, якія прыбылі ў СССР на святкаванне 30-годдзя Перамогі. Тут жа — кіраўнікі дыпламатычных прадстаўніцтваў, акрэдытаваныя ў СССР, савецкія і замежныя карэспандэнты.

У цэнтры сцэны — бюст У. І. Леніна. Лічы «1945» і «1975» напамінаюць аб мірным трыццацігоддзі, пройдзеным савецкім народам пасля вайны. У глыбіні сцэны — адлюстраванне ордэна Перамогі.

15 гадзін. Бурнымі, працяглымі апладысмантамі, стоячы сустракаюць прысутныя таварышаў Л. І. Брэжне-

ва, Ю. У. Андропова, А. А. Грэху, В. В. Грышына, А. А. Грэмьку, А. П. Кірыленку, А. М. Касыгіна, Ф. Д. Кулакова, А. Я. Пельшэ, М. В. Падгорнага, Д. С. Палянскага, М. А. Суслава, П. Н. Дземічова, Б. М. Панамарова, М. С. Саломенцава, У. І. Далгіх, І. В. Капітонова, К. Ф. Катухава.

Разам з імі ў прэзідыуме кіраўнікі дэлегацый сацыялістычных краін і краін антыгітлераўскай кааліцыі, вядомыя савецкія военачальнікі, ветэраны вайны, перадавікі працы.

Урачысты сход адкрыў член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар маскоўскага гаркома партыі В. В. Грышын.

Гучыць Дзяржаўны гімн Савецкага Саюза.

Пад гукі ваеннага марша ўносіцца Сцяг Перамогі, узняты над пераможаным рэйхстагам у маі 1945-га. Зала ўрачыста сустракае сцяг. У суправаджэнні ганаровага эскорта гвардзейцаў і сцягоў трох відаў Узброеных Сіл СССР Сцяг Перамогі ўносіць Герой Савецкага Саюза С. А. Неўстроў, М. В. Кантарыя і М. А. Ягораў.

Слова атрымлівае Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Леанід Ільіч Брэжнеў. Удзельнікі ўрачыстага сходу ўстаюць і сустракаюць яго бурнай працяглай авіяцыяй.

Прамова таварыша Л. І. БРЭЖНЕВА

Дарагія суайчыннікі!
Дарагія франтавікі!
Паважаныя зарубежныя госці!
У гэты ўрачысты дні кожны савецкі чалавек, кожная сям'я, увесь наш народ жывуць памяццю аб незабытым маі 1945 года. Мы як бы нава перажываем той вялікі душэўны ўздых, які зведаў тады народ, што насяля доўгай і страшэннай вайны пазнаў ішчасце цяжка здабытага міру.

Нам вайна была не патрэбна. Але калі яна пачалася, савецкі народ мужна ўступіў у смяротную сутычку з агрэсарамі.

Гітлераўцы накіравалі супроць нас жудасную ваенную машыну. Яны абрушыліся на Савецкі Саюз з асаблівай жорсткасцю, якой няма ні меры, ні назвы. На працягу амаль чатырох гадоў не змаўкаў грукат бітваў, небывалых на сваёй лютасці, бітваў, у якіх з абодвух бакоў удзельнічалі мільёны салдат.

Нягаснучую славу савецкай зброі прынеслі разгром армій захопнікаў пад Масквой, абарона Ленінграда, гераічная Сталінградская эпапея, бітва за Каўказ, грандыёзная сутычка на Курска-Арлоўскай дузе, Корсунь-Шаўчэнкаўская аперацыя, перамога над італьянскімі арміямі ў Італіі і многія іншыя буйнейшыя аперацыі, якія назаўсёды ўвойдуць у гісторыю вайны.

Праішоўшы праз найцяжэйшыя выпрабаванні, савецкія людзі адстаялі гонар і незалежнасць Радзімы, адстаялі заваявы Кастрычніка, справу, якую заваяваў нам Уладзімір Ільіч Ленін.

Гераічная барацьба савецкага народа ў карані змяніла ход другой сусветнай вайны. Яе бітвы разгарнуліся на велізарнай прасторы — ад Атлантыкі да Ціхага акіяна, ад Ільдоў Грэнландыі да афрыканскіх пустынь, аднак галоўным тэатрам ваенных дзеянняў стаў савецка-германскі фронт. На сутнасці тут вырашаўся не толькі лёс савецкага народа, але і лёс усяго чалавецтва.

Сёлетняе свята — гэта свята ўсіх удзельнікаў вялікай бітвы супроць фашызму.

Нагляднае выражэнне гэтага — прысутнасць тут, на нашым урачыстым сходзе, шматлікіх партыйных, дзяржаўных, ваенных і грамадскіх дэлегацый многіх краін. Савецкія людзі ад душы вітаюць сваіх зарубежных гасцей, якія прыбылі, каб падзяліцца з намі хваляванне і радасць вялікай, усенароднай урачыстасці.

Мы горача вітаем дэлегацыі брацкіх сацыялістычных краін — Народнай Рэспублікі Балгарыі, Венгерскай Народнай Рэспублікі, Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, Рэспублікі Куба, Мангольскай Народнай Рэспублікі, Польскай Народнай Рэспублікі, Сацыялістычнай Рэспублікі Румыніі, Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, Сацыялістычнай Федэратыўнай Рэспублікі

Югаславіі, якія знаходзяцца ў гэтай зале.

Мы вітаем паважаных гасцей з краін антыгітлераўскай кааліцыі — Вялікабрытаніі, Злучаных Штатаў Амерыкі і Францыі. Савецкія людзі рады бачыць у сябе ў гэты дзень нашых баявых саратнікаў па барацьбе супроць агрэсараў.

Мужная барацьба, узначаленая камуністамі Народна-вызваленчай арміі Югаславіі, падзвігі армій і злучэнняў, сфарміраваных патрыётамі Польшчы і Чэхаславакіі, народныя паўстанні ў Славакіі, Румыніі, Балгарыі, вызваленчая барацьба албанскага народа, рух Супраціўлення, дзеянні партызанскіх атрадаў у Францыі, Італіі і іншых краінах, барацьба антыфашысцкага падполля ў стане праціўніка — усё гэта ў канчатковым выніку злілося з барацьбой савецкага народа ў адзін магутны паток, які змыў карычневую грязь з карты Еўропы.

Разгром фашызму пакінуў глыбокі след у жыцці многіх народаў, змяніў аблічча свету.

Дзесяткі краін былі вызвалены ад фашысцкага ярма, аднавілі сваю незалежнасць.

Народы Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі, Балгарыі і Венгрыі, Румыніі і Албаніі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, народы Кітая, В'етнама і Паўночнай Карэі атрымалі магчымасць выбраць шлях сацыялістычнага развіцця. Узнікла сусветная сацыялістычная сістэма. Міжнароднае жыццё стала развівацца па новых законах.

Пазіцыі прагрэсіўных дэмакратычных, міралюбівых сіл умацаваліся ва ўсім свеце. Усюды ўзмацніліся аўтарытэт і палітычны ўплыў камуністычных партый. Новых поспехаў у барацьбе за дэмакратыю і палітычнае матэрыяльнае становішча працоўных дабіўся рабочы рух. Ужо ў першыя пасляваенныя гады ўзмацніўся працэс распаду каланіяльных імперый, які завяршыўся крахам каланіялізму.

На працягу XX стагоддзя наша краіна двойчы стала ля вытокаў буйнейшых пераменаў у абліччы свету.

Так было ў 1917 годзе, калі перамога Кастрычніка абвясціла аб уступленні чалавецтва ў новую гістарычную эпоху. Так было ў 1945 годзе, калі разгром фашызму, рашучую ролю ў якім адыграў Савецкі Саюз, узняў магутную хвалю сацыяльна-палітычных змяненняў, што пракацілася па ўсёй планеце, прывёў да ўмацавання сіл міру ва ўсім свеце.

Тым больш грандыёзна, тым больш велічча паўстае перад светам падзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Гэты падзвіг увайшоў у гісторыю і не забудзецца ніколі.

Таварышы! Перамога, якая заваявана ў бітвах Вялікай Айчыннай вайны, — гэта перамога нашага гераічнага рабочага класа, калгаснага сялянства, нашай інтэлігенцыі, перамога ўсяго шматнацыянальнага савецкага народа. Гэта перамога слаўнай Савецкай

Арміі, арміі, створанай рэвалюцыяй, выхаванай партыяй, непаруйна звязанай з народам. Гэта перамога савецкай ваеннай навукі, баявога майстэрства ўсіх родаў войск, майстэрства савецкіх палкаводцаў, якія выйшлі з народа.

Многае давалася зведцам савецкім салдатам, афіцэрам і генералам на дарогах вайны. Высушваючае душу адступленне. Няспынная, жорстка баі. Дні, месяцы і гады побач са смерцю. Працяглая, знішчваючая пераход — у зівому сюжэце і ў летнюю гарачыню, пад зацяжымі асеннімі дажджамі і ў веснавое бездарожжа.

Калі цяпер, праз тры дзесяцігоддзі, успамінаеш аб тым, што выпала на долю байцоў, камандзіраў, палітработнікаў нашай арміі, нават не верыцца часам, што ўсё гэта было, што гэта можна было вытрымаць...

Вытрымалі. Усё вытрымалі, праз усё праішлі і перамаглі, разграмілі фашысцкага агрэсара.

Усе мы, хто ішоў у гэтыя гады пад кулі, снарады і бомбы, ішлі з думкай аб тым, што гатовы аддаць сваё жыццё, каб толькі жыла наша любімая Радзіма, быў свабодным і ішчаслівым наш народ.

Цяжкім быў шлях да перамогі. Многіх страцілі на гэтым шляху. І сёння мы перш за ўсё думаем аб тых, хто не вярнуўся з фронту, хто загінуў, абараняючы зямлю сваіх бацькоў, радзіму сацыялізму.

Час, аддаляючы ад нас ваенныя гады, дае магчымасць глыбей і паўней ацаніць неўміручы подзвіг воінаў, якія прынялі смерць у імя жывы, у імя свабоды, незалежнасці і гонару любімай Радзімы, у імя сацыялізму. Яны былі і будуць з намі — у нашых сэрцах і ў нашых справах. Ушануем памяць загінуўшых герояў ўстанавеннем. (Усе ўстаюць, мінута маўчання).

Звяртаючыся цяпер да ветэранаў вайны, хочацца сказаць: вы з гонарам выканалі свой абавязак перад краінай, перад партыяй, перад гісторыяй. Радзіма-маці дзякуе вам. Імёны вашы навечна ўпісаны ў летапіс гераічных здзяйсненняў савецкага народа.

Навечна ўпісаны ў гэты летапіс і імёны гераічных партызан, якія ператварылі часова акупіраваныя землі ў пекла для фашысцкіх захопнікаў. І сёння як адзін з найярчэйшых сімвалаў спраўданага народнага характару мінулае вайны паўстае перад намі мужны вобраз савецкага партызана.

Народны характар вайны з асаблівай сілай праявіўся ў непадзельным, маналітным адзінстве фронту і тылу, якое забяспечыла нам перамогу. Перакідка ў найкарацейшы тэрмін тысяч заводаў і фабрык на ўсход краіны была працоўным подзвігам велізарнага значэння для захавання абароннай магутнасці краіны. Не лічыцца ні з якімі нястачамі, працаўнікі тылу рабілі ўсё, каб адзець, даць арміі дасканалую зброю, каб абуць і накарміць салдат, забяспечыць бесперабойную работу ўсёй народнай гаспа-

даркі. У час вайны працавалі таі, што здавалася, няма межаў чалавечым магчымасцям. І асабліва хочацца сказаць у сувязі з гэтым аб нашых выдатных жанчынах, якія ўзялі на сябе льюную долю работы мужчын, што пайшлі на фронт.

Радзіма ніколі не забудзе той уклад, які ўнеслі самаадданыя працаўнікі тылу ў дасягненне агульнай перамогі.

Таварышы! Выдатны подзвіг савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны неаддзельны ад шматграннай, мэтанакіраванай дзейнасці партыі камуністаў. Яе Цэнтральны Камітэт быў тым штабам, адкуль ажыццяўлялася вышэйшае палітычнае і стратэгічнае кіраўніцтва ваеннымі дзеяннямі. Імёны партыя арганізоўвала і згуртоўвала дзесяткі мільёнаў людзей, накіроўвала іх энергію, іх волю і дзеянні да адной мэты — да перамогі. Вайна яшчэ і яшчэ раз пацвердзіла, што партыя і народ адзіныя, што няма сілы, здольнай раскалоць гэта несакрушальнае адзінства.

Дарагія таварышы! Усё менш сярод нас удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Іх справы, іх подзвігі пераходзяць у легенды, становяцца часткай памяці народнай і душы народа. Павага да ветэранаў гістарычных бітваў, клопаты аб іх — гэта маральны закон нашага жыцця, закон і для оранаў улады, і для кожнага грамадзяніна. Новыя пакаленні павінны быць дастойнымі гераічных спраў сваіх бацькоў і маці, з гонарам несці наперад перададзенымі ім эстафету.

Перамога над фашызмам дала магчымасць нашаму народу не толькі ў найкарацейшы тэрмін залчыць раны вайны, але і ў шмат разоў павялічыць эканамічны патэнцыял краіны, выпуск прадукцыі народнай гаспадаркі. Можна ў гэты дзень з упэўненасцю заявіць, што і прамысловасць нашай краіны, і яе сельская гаспадарка стаяць на трывалай аснове і развіваюцца паспяхова. А разам з гэтым значна лепш сталі жыць нашы людзі.

Так яно ёсць цяпер, таварышы, так яно будзе і ў далейшым. Павышэнне народнага дабрабыту, далейшае палітычнае жыццё савецкага чалавека — гэта нязменны курс палітыкі нашай партыі, з новай сілай пацверджаны на яе XXIV з'ездзе.

У цэлым за тры пасляваенныя дзесяцігоддзі і эканоміка наша, і культурны ўзровень народа, і ўсё аблічча нашага грамадства ўжо ў многім змяніліся якасна.

У выніку яшчэ больш цесным стаў саюз рабочага класа, сялянства і інтэлігенцыі. Яшчэ больш цеснымі сталі брацкае яднанне ўсіх нацый і нацыянальнасцей нашай краіны, згуртаванасць савецкага народа.

Мы ведаем свае сілы, свае магчымасці і з упэўненасцю глядзім у будучыню. Наша армія — гэта армія міру. Яна не мае іншых мэт, акрамя забеспячэння міру і бяспекі народаў.

Жыватворнай крыніцай нашай сілы

была, ёсць і будзе камуністычная ідэйнасць. Велізарная ідэйна-палітычная работа партыі была нашай магутнай зброяй у час вайны. Яна служыць магутным фактарам у вырашэнні грандыёзных унутраных і міжнародных задач, якія стаяць перад намі сёння.

Менш за год засталася да чарговага XXV з'езда нашай партыі. Усе камуністы, усе савецкія людзі думваюць аб тым, як дастойна сустрэць гэту вялікую падзею у жыцці краіны. Аднаваючы ўдарнай працай на заклік партыі, наш народ паспяхова завяршае ў гэтым годзе дзевятую пяцігодку. Заканчваецца распрацоўка заданай наступнага, дзесятага п'ятигадовага плана. Але партыя глядзіць і далей, думае аб перспектывах нашага развіцця.

Пройдзе не так ужо шмат гадоў. І савецкі народ даб'ецца практычнага вырашэння задач, аб якіх яшчэ надаўна мы маглі толькі марыць.

Я гавару аб гэтым таму, што ўся наша краіна па сутнасці — велізарная будоўля. Гераічная праца савецкіх людзей, і перш за ўсё нашай выдатнай моладзі, дасць магчымасць асвоіць новыя велізарныя тэрыторыі і прыродныя багатыя ў сходзе краіны. На карце Радзімы з'явіцца новыя прадпрыемствы і гарады. У жыццё па-гаспадарску ўводзіць новыя пакаленні будаўнікоў камунізму, які будуюць цалкам складанца з людзей і поўнай сярэдняй-або вышэйшай адукацыяй.

Так, таварышы, задачы перад намі сапраўды вялікія. І вырашаць іх даведзецца ў далейшым нашай моладзі — тым, хто сёння набірае майстэрства ў цэхах і на палях, тым, хто сядзіць за партамі і ў студэнцкіх аўдыторыях, нясе службу ў радах Савецкай Арміі.

Дарагія нашы юнакі і дзяўчаты, памятайце: маладое пакаленне 40-х гадоў на сваіх плячах вынесла асноўны цяжар баёў Айчыннай вайны. Ваша жыццё і работа павінны быць дастойным прыкладам бацькоў. Партыя і народ вераць вам і спадзяюцца на вас!

Таварышы! Умацаванне сацыялізму азначае ў той жа час і ўмацаванне ўсеагульнага міру.

Трыццаць гадоў савецкі народ жыў і працуе ва ўмовах міру. Трыццаць гадоў жыве Еўропа ў мірнай абстаноўцы. Гэта — вялікае дасягненне. І мы з гордасцю можам сказаць, што немалы ўклад у гэту справу ўнесла палітыка нашай ленынскай партыі.

Усе гэтыя гады мы вялі настойлівую нястомную барацьбу за трывалы мір, за справу свабоды, незалежнасці і прагрэсу народаў.

Гэта была шліфкавая барацьба.

Ледзь развёўся дым на палях бітваў, як нам давялося сутыкнуцца з «халоднай вайной», развязанай найбольш агрэсіўнымі імперыялістычнымі коламі. Патокі паклёпу і правака-

цыі супроць сацыялістычных краін, атамныя шантажы, спробы эканамічнай блокады, падагнаны надзеі выкарыстаць часовае аслабленне нашай эканомікі ў выніку вайны, — усімі гэтымі сродкамі лідэры імперыялізму спадзяваліся не дапусціць умацавання сацыялізму, перашкодзіць росту яго ўплыву ў свеце. Але сілы рэакцыі, якія развязалі «халодную вайну», пралічыліся. Сацыялізм не ўдалося ні падавіць, ні аслабіць.

Магутная сіла сацыялістычнай салідарнасці зрабіла садружнасць дзяржаў, аб'яднаных Варшаўскім дагаворам і Саветам Эканамічнай Узаемадапамогі, адным з самых магутных арганізмаў у міжнародным жыцці. Яе палітыка стала рашучым фактарам абароны інтарэсаў міру і незалежнасці народаў.

Паленінску прынцыповая і паслядоўная падтрымка вызваленчага руху народаў, умацавання дружбы з краінамі, якія вызваліліся, браці саюз з камуністамі ўсяго свету, з рабочым рухам усіх краін надаюць нашай мірнай палітыцы яшчэ большую сілу, уплыў і папулярнасць ва ўсім свеце.

У новай абстаноўцы і кіраўнікі буржуазнага свету пачалі разумець, што «халодная вайна» зжыла сябе, што патрэбна новая, больш разумная і рэалістычная палітыка. Нашы заклікі да мірнага суіснавання сталі сустракаць сур'ёзны водгук у многіх капіталістычных краінах.

Заклучаныя за апошнія гады дагаворы і пагадненні юрыдычна замацавалі вынікі перамогі над фашызмам і стварылі перадумовы для развіцця плёнага мірнага супрацоўніцтва паміж еўрапейскімі дзяржавамі, а таксама са Злучанымі Штатамі Амерыкі.

Вонят ваенных гадоў паказаў, што адрозненне грамадскіх сістэм не з'яўляецца перашкодай для аб'яднання намаганняў у барацьбе супроць агрэсіі, за мір і міжнародную бяспеку. У гады вайны мы супрацоўнічалі, і супрацоўнічалі надзеяна, каб хутчэй закончыць вайну. Цяпер мы вырашаем іншую, не менш важную і, бадай, больш складаную задачу — наладзіць супрацоўніцтва для таго, каб не дапусціць новай сусветнай катастрофы.

Мы не можам забываць і аб тым, што пасля заканчэння другой сусветнай вайны ваенныя пажары неаднаразова палалі ў Азіі, і ў Афрыцы, і на Блізкім Усходзе, і ў Лацінскай Амерыцы. У гэтых войнах, прычына якіх — у некадашні пэўных колах прымірэнца з вызваленнем народаў, загінулі мільёны людзей. Ці можна дапусціць, каб так было і ў далейшым? Не, таварышы, нельга!

Тым, каго гэта датычыць, пара ўсвядоміць простую ісціну: у наш час спробы падавіць вызваленчы рух народаў асуджаны на правах. І лепшы доказ таму — слаўная перамо-

га, атрыманая в'етнамскім народам у барацьбе супроць замежных інтэрвентаў і іх стаўленікаў.

Гэта перамога вянчае шматгадовую гераічную барацьбу патрыётаў В'етнама. Яна ёсць вынік умелага выкарыстання імі розных форм барацьбы — ваеннай, палітычнай і дыпламатычнай. Разам з тым гэта перамога ёсць трыумф дзейнай, баявой салідарнасці краін сацыялізму. Яна гаворыць таксама аб вялікім маральна-палітычным значэнні сімпатый і падтрымкі з боку прагрэсіўных сіл усяго свету.

У гэтыя радасныя дні мы, савецкія людзі, жадаем патрыётам Паўднёвага В'етнама вялікіх поспехаў у аднаўленні краіны на новых, дэмакратычных асновах. Мы жадаем усяму брацкаму народу В'етнама паспяховага руху па шляху нацыянальнага адзінства, міру і сацыяльнага прагрэсу.

Можна таксама з задавальненнем адзначыць, што ліквідацыя ваеннага ачага ў Індокітаі стварэе ўмовы для далейшага аздаравлення міжнароднай атмасферы. Ад гэтага выйграе справа міжнароднай разрадкі, у тым ліку, як мы мяркуюем, і разрадкі ў адносінах паміж нашай краінай і Злучанымі Штатамі Амерыкі.

Барацьба за мір працягваецца, яна не павінна ведаць ні перадышка, ні паўзы. Жыць ва ўмовах надзейнай бяспекі і трывалага міру мае права кожны народ. Выключэнняў тут быць не можа!

Удзельнікі Агульнаеўрапейскай нарады завяршаюць цяпер распрацоўку важных дакументаў, якія вызначаць асновы трывалага міру ў Еўропе, прынцыпы мірных, добраўладкаваных адносін паміж дзяржавамі гэтага кантынента, і формы плёнага ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва паміж імі. Напэўна, было б надзеяна, калі б гэты еўрапейскі вопыт быў у той ці іншай форме выкарыстан і дзяржавамі іншых кантынентаў.

І, вядома, усё больш важнае значэнне для ўмацавання міру набывае барацьба за спыненне гонкі ўзбраенняў, за раззбраенне.

Насуперак настойлівым намаганням Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных дзяржаў, якія даўно настойваюць на скарачэнні ваенных расходаў і падрыхтаванні, у свеце працягваецца беспрэцэдэнтная па маштабах гонка ўзбраенняў.

Між тым, падобнае накапленне зброі, у тым ліку зброі масавага знішчэння, становіцца ўсё больш бяспаспэльным. Развіццанне ракетна-ядзернай вайны з'явілася б немінуемым ішчэннем самога агрэсара, не гаворачы ўжо аб велізарных стратах для многіх іншых краін і народаў, нават не ўцягнутых фармальна ў вайну. Ясна і тое, што немагчыма доўгі час сумяшчаць развіццё міжнароднай разрадкі і пастаяннае павелічэнне ваенных патэнцыялаў дзяржаў, уда-

скапленне і накапленне зброі.

Таму мала гаварыць аб раззбраенні, пара пераходзіць да канкрэтных пагадненняў аб скарачэнні ваенных падрыхтаванняў дзяржаў. Іменна гэтага дабіваецца Савецкі Саюз.

Таварышы! У выніку паслядоўнай і настойлівай міралюбівай палітыкі нашай партыі, у выніку росту магутнасці і ўплыву сіл сусветнага сацыялізму пагроза развіцця новай сусветнай вайны адтэрмінавана. І мы будзем рабіць усё для таго, каб такая небяспека ў канчатковым выніку была наогул ліквідавана.

Памяць аб тых, хто загінуў у мінулае вялікай вайне, адстаіваючы справу міру, адказнасць і доўг перад народам абавязваюць нас з падвойнай энергіяй праводзіць палітыку нашай партыі, змагацца за трывалы мір на зямлі. Савецкі Саюз і іншыя сацыялістычныя дзяржавы заўсёды будуць ісці ў першых радах гэтай самай высакароднай і самай неабходнай барацьбы.

Дарагія таварышы!

Свята Перамогі — гэта не толькі свята нашай баявой славы. Пачуцці, якія валодаюць намі сёння, падзяляюць сотні мільёнаў барацьбітоў за незалежнасць і свабоду, за мірнае жыццё на ўсіх кантынентах зямлі.

Дазвольце мне па даручэнні Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік ад усяй душы павіншаваць усіх савецкіх людзей і ўсіх нашых зарубажных сяброў з Вялікім святкам Перамогі.

Мы віншваем ветэранаў вайны, гераічных франтавікоў, партызан і падпольшчыкаў, самаадданных працаўнікоў тылу, усіх, хто потым сваім і крывёй наблізіў радасную гадзіну пераможнай урачыстасці.

Мы віншваем усіх, хто адраджаў разбураныя гарады і вёскі, аднаўляў народную гаспадарку, хто за пасляваенныя гады ўзняў краіну да новых вышын культурна-навукова-тэхнічнага і эканамічнага прагрэсу.

Мы віншваем нашу слаўную моладзь, якая з гонарам нясе прыпятую ад бацькоў эстафету барацьбы і працы, эстафету будаўніцтва камунізму.

Мы віншваем Узброеныя Сілы краіны, якія надзейна ахоўваюць мірную працу савецкіх людзей.

Дазвольце ад усяй душы пажадаць шчасця кожнай сям'і, здароўя і поспехаў кожнаму працаўніку краіны. І няхай польныя вайны ніколі больш не закране нашу зямлю!

Слава савецкаму народу, народу пераможцу!

Няхай жыве Камуністычная партыя Савецкага Саюза — арганізатар і патхніцель усіх нашых перамог!

Няхай будзе мір ва ўсім свеце! Няхай жыве камунізм!

Прамова таварыша Л. І. Брэжнева была выслухана з велізарнай увагай і неаднаразова перапынялася бурнымі, працяглымі апладысмантамі. Заклучныя словы прамовы прысутныя слухалі стоячы, яны абвішчалі здравіцы ў гонар Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, яе ленынскага Цэнтральнага Камітэта, Палітбюро ЦК КПСС, у гонар савецкага народа, яго доблесных Узброеных Сіл.

Слова ад імя ветэранаў вайны атрымлівае Герой Савецкага Саюза рабочы аўтазавода імя Ліхачова В. С. Цярэшчанка. Чым далей у мінулае, сказаў ён, адыходзіць незабыўны дзень 9 мая 1945 года, тым ясней паўстае перад усім светам веліч перамогі савецкага народа, аб чым так натхнёна сказаў у сваёй яркай прамове Генеральны сакратар ЦК нашай партыі Леанід Ільіч Брэжнеў. Словы яго блізкія і зразумелыя кожнаму ўдзельніку вайны, кожнаму савецкаму чалавеку.

В. С. Цярэшчанка каратка расказаў аб сваім баявым

шляху. Ён перадаў прывітанне ўсім, хто разам з савецкімі людзьмі змагаўся за перамогу на франтах і ў сілах супраціўлення.

Рабочы аўтамабілебудаўнік заявіў, што савецкія людзі поўнасна адабраюць знешнюю палітыку КПСС, накіраваную на абарону міру, на ўмацаванне і развіццё справы сацыялізму і камунізму, на карысць працоўных. Трываласць нашых міжнародных пазіцый, сказаў прамоўца, перш за ўсё вызначаецца поспехамі ў развіцці народнай гаспадаркі. Рабочы клас разам з калгаснікамі і інтэлігенцыяй імкнецца ўсямерна ўмацоўваць эканамічную і абаронную магутнасць краіны.

Уносяць свой уклад у агульнанародныя намаганні і масквічы, сказаў В. С. Цярэшчанка. Усе яны з велізарным уздымам рыхтаваліся да 30-годдзя Перамогі. У працоўных калектывах шырока разгарнулася сацыялістычнае спаборніцтва за дэтармінавае выкананне планаў. Удзельнікі вайны працавалі ў гэтыя дні з асаблівай стараннасцю, па-франтавому. Добра падтрымала нас маладая змена. Па ініцыятыве масквічоў моладзь усёй

краіны працавала за сябе і за тых, хто аддаў жыццё за перамогу.

Ад імя калектыву аўтазавода, усіх масквічоў рабочы запэўніў, што працоўныя сталіцы будуць і ў далейшым памнажаць свой уклад у справу камуністычнага будаўніцтва, яшчэ цяжней згуртуюць свае рады вакол вялікай партыі камуністаў, дастойна сустрэнуць XXV з'езд КПСС.

На трыбуне — адзін з актыўных удзельнікаў партызанскага руху, двойчы Герой Савецкага Саюза А. Ф. Фёдараў. З глыбокім, шчырым хваляваннем, сказаў ён, слухаў я разам з вамі яркае, палымнае выступленне Леаніда Ільіча Брэжнева. Для мяне асабліва сардэчна прагучалі яго цёплыя, добрыя словы аб войнах-ветэранах, аб партызанах і падпольшчыках.

А. Ф. Фёдараў напамніў, што барацьба ў варажым тыле была суровым выпрабаваннем на трываласць духу. Там, за сотні кіламетраў ад ліній фронту, высокія паняцці патрыятызму і інтэрнацыяналізму, ленынскай дружбы народаў, аднанасці справе Ленына, справе Кастрычніка выярліся асаблівай меркай.

Партызаны і падпольшчыкі да канца выканалі свой абавязак перад маці-Радзімай.

У гісторыю Вялікай Айчыннай вайны, працягваю прамоўца, унесена шмат гераічных партызанскіх аперацый. Найбольш яркія з іх — дзёржкія рейды па варажаму тылу.

Рейды гэтыя мелі не толькі важнае баявое, але і вялікае палітычнае значэнне. Маланкай ляцела ад вёскі да вёскі, ад горада да горада вестка: ідзе партызанскае войска. У паніцы разбягаліся фашысты, узнімаўся на барацьбу з акупантамі народ. мацнела ўпэўненасць у надыходзячай перамозе над ворагам.

Сілы партызанскіх камандзіраў ад сябе і сваіх баявых брацтваў перадаў нізкі зямны паклон масквічам: «За вашу любоў, клопаты, за свё тое пачуццё брацтва сям'і адзінай».

Скрозь крывавае бітвы і мільёны ахвяр прыйшла да нас перамога, сказаў ён. Мы свята захоўваем памяць аб загінуўшых. Клопатамі партыі і дзяржавы акаружаны інваліды Айчыннай вайны, сем'і загінуўшых. Многія з былых партызан і падпольшчыкаў сёння зноў на пера-

давай камуністычнага будаўніцтва. Багаты вопыт, усё з'яўляецца сэрцаў аддаюць яны моладзі — нашай надзеі, нашай будучыні.

Мы, ветэраны вайны, добра ведаем, якой дарагой цаной заваяван мір, і таму ад усяго сэрца заўважаем аб гарачай падтрымцы ўнутранай і знешняй палітыкі Камуністычнай партыі і савецкага ўрада, выказваем сардэчную ўдзячнасць Палітбюро ленынскага Цэнтральнага Камітэта, Генеральнаму сакратару ЦК КПСС — нашаму баявому таварышу Леаніду Ільічу Брэжневу за нястомную дзейнасць па ўмацаванні міру і супрацоўніцтва паміж народамі. Мы цвёрда ўпэўнены, што чарговы, XXV з'езд нашай партыі, дастойна сустрэчы кожнаму рыхтуе ўвесь савецкі народ, адкрые новыя гарызонты ў барацьбе за перамогу вялікай справы міру і камунізму.

Гаворыць ветэран працы ваенных гадоў, член ЦК КПСС, Герой Сацыялістычнай Працы, брыгадзір зубарэзчыкаў Урадмашзавода А. І. Храпцоў. Ён расказаў аб працоўным подзвігу савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Працяг на стар. 4.

Заканчэнне. Пачатак на стар. 2-3.

У тыя суровыя гады Урал стаў магутным арсеналам, кузняй баявой тэхнікі, зброі і боепрыпасаў. Ён даваў 40 працэнтаў усёй ваеннай прадукцыі краіны.

Ветэран працы напаміну, што на Урале па ініцыятыве рабочых быў створан асобны добраахвотны танкавы корпус. Для яго ўсё — пачынаючы ад танка і гарматы і канчаючы абмундзіраваннем танкіста — было выраблена ўральцамі звыш плана на іх працоўныя зберажэнні. У тыя суровыя гады з асаблівай сілай праявіліся лепшыя якасці савецкага рабочага — яго бязмежная адданасць партыі, народу, мужнасць, стойкасць, небыццёвая працавітасць, сардэчная спагадлівасць і доброта. Пасля вайны гэтыя якасці атрымалі далейшае развіццё.

Мяне, сказаў А. І. Храмоў, глыбока ўсхвалявалі цёплыя словы, сказаныя сёння Леанідам Ільчом Брэжневым у адрас нашага рабочага класа, высокая ацэнка яго ролі ў паспяваемым развіцці краіны, у вырашэнні перспектывных задач на шляху да камунізму.

30 гадоў без вайны — гэта, дарагія таварышы, не проста. За гэтым тоіцца велізарная арганізатарская работа нашай Камуністычнай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта. За ўсё гэта хочацца ад усёй душы сказаць наша вялікае рабочае дзякуй!

З накалення ў накаленне будзе перадавацца слава аб тых, хто ў часіну грозных выпрабаванняў абараняў савецкую Радзіму са зброяй у руках, і аб тых, хто каваў гэтую зброю, хто будаваў танкі і самалёты, хто варыў сталь для снарадаў. Пройдуць яшчэ многія дзесяцігоддзі, але ніколі не перастае гучаць гімн мужнасці і стойкасці нашага народа. Вечная эстафета яго працоўнага і баявога подзвігу!

Мы ўпэўнена гаворым, што паспяхова выканаем усе нашы задачы, таму што ў нас ёсць ленинская Камуністычная партыя, а ёй нашаму народу ўсё пад сілу!

Наша брыгада, сказаў у заключэнне прамоўца, сваю пяцігодку закончыла яшчэ шэсць месяцаў назад. Цяпер мы рытуемца дастойна сус-

рэць XXV з'езд партыі. Адным словам, жыццё наказвае, што на ўральцаў можна спадзявацца як у баі, так і ў працы!

Пад гукі марша ў залу чаканым крокам уваходзіць прадстаўнікі ўсіх родаў войск. На чале іх — 25 герояў Савецкага Саюза. Удзельнікаў урачыстага сходу вітаюць прадстаўнікі Узброеных Сіл СССР.

Слова атрымлівае падпалкоўнік В. А. Ігнатаў.

Ціжка перадаць словамі, заявіў афіцэр, незабыўнае ўражанне ад выступлення Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільча Брэжнева. Мы заўсёды памятаем, што сам Леанід Ільч прайшоў па цяжкіх і грозных дарогах Вялікай Айчыннай вайны ў радах Савецкай Арміі-пераможцы. І таму кожнае слова гэтай прынцыпнай прамовы асабліва хваляе і выклікае гарачы водгук у нашых сэрцах.

Падпалкоўнік заявіў, што ніколі не пойдучы ў запас выкаваны ў гарнізе вайны савецкімі воінамі гераічныя баявыя традыцыі. Яны прыняты цяперашнім пакаленнем абаронцаў Радзімы, разам з баявымі сцягамі, над якімі змагаліся героі Вялікай Айчыннай вайны. Кожны наш воін — ад салдата да маршала — лічыць сваім свяшчэнным абавязкам гэтыя традыцыі берагчы і памянаць.

Прадстаўнік Узброеных Сіл падкрэсліў, што галоўнае багацце, галоўную сілу арміі і флоту, як і ў гады вайны, складаюць людзі. У высокіх маральна-палітычных якасцях, умелым валоданні зброй, у воінскім майстэрстве асабовага саставу, у бездакорнай зладжанасці падраздзяленняў і часцей, у майстэрстве ваенных кадраў кіраваць войскамі — ва ўсім гэтым залог высокай боегатоўнасці Узброеных Сіл краіны.

Невычарпальнымі крыніцамі найвышэйшага маральнага духу савецкіх воінаў былі, ёсць і будуць іх вернасць неўміручым ідэям марксізму-ленінізму, бязмежная адданасць партыі і народу.

Для нас, воінаў, заявіў

падпалкоўнік, як самы галоўны загад гучыць указанне партыі аб тым, што мірная праца народа, бяспека краіны павінны быць надзейна абаронены. У імя гэтага напружанай ратнай працай жыць усе часці і злучэнні арміі і флоту. «У любую мінуту — быць у баявой гатоўнасці!» — такі дэвіз жыцця і баявой вучобы асабовага саставу Узброеных Сіл, — дэвіз, з якім мы сустракаем 30-годдзе Вялікай Перамогі.

У заключэнне В. А. Ігнатаў сказаў: мы, людзі воінскага абавязку, бязмерна ганарымся валатоўскімі здзяйсненнямі нашага народа і сваім дачыненнем да іх.

У гэту незабыўную гадзіну ад імя ўсіх воінаў Узброеных Сіл мы запэўніваем Цэнтральны Камітэт КПСС і Савецкі ўрад у тым, што ў любую мінуту гатовы на заклік партыі, разам з воінамі брацкіх сацыялістычных краін, са зброяй у руках адстаяць гістарычныя заваёвы сацыялізму.

Дазвольце як свяшчэнную клятву сказаць ідучыя ад самага сэрца словы:

Радзіма-маці! Твае сынчалы заўсёды на баявым пасу. Для абароны твайго працітання і шчасця яны аддадуць усе свае сілы, а калі спатрэбіцца — і жыццё.

Савецкім воінам, якія адстаялі гонар, свабоду і незалежнасць любімай Айчыны, — слава!

Слава! — скандуюць воіны.

Нашаму гераічнаму народу — будаўніку камунізму — слава!

Слава! — дружна паўтараюць яны.

Ленинскай Камуністычнай партыі і яе Цэнтральнаму Камітэту — слава!

Слава! — падхонлівае воінскі строй.

Удзельнікі сходу працяглымі апладысмантамі вітаюць прадстаўнікоў Узброеных Сіл.

Ад імя воінаў Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту ўдзельнікі прывітанія перадалі прэзідыуму сходу памятны надарунак, які сімвалізуе гераічны вобраз савецкага воіна-пераможца.

Выступае рэктар Лениградскага дзяржаўнага ўніверсітэта Імя Жданова, член

карэспандэнт Акадэміі навук СССР В. Б. Алескоўскі.

Усе мы з вялікім хваляваннем перажываем гэтыя незабыўныя мінуты. Яркая, прынцыпная выступленне Леаніда Ільча Брэжнева, выдатныя выступленні ветэранаў вайны і працы, уся святочная, прыўзнятая абстаноўка сённяшняга сходу запамінацца назаўсёды.

Разам з маімі таварышамі, сказаў ён, мне давялося прайсці доўгі і цяжкі шлях па ваенных дарогах роднай краіны, а потым Венгрыі, Аўстрыі, Чэхаславакіі. Многае давялося бацьчы і перажыць за гэтыя гады, але самы глыбокі след у памяці пакінуў Ленинград. Калі Радзіма аказалася ў небяспецы, лениградцы, як і ўвесь савецкі народ, былі ахоплены велізарным патрыятычным уздымам, адзіным жадааннем разграміць ворага! Сотні тысяч людзей, калектывы цэлых прадпрыемстваў прасілі адправіць іх на фронт. Усе, хто мог насіць зброю, шлі ў народнае апалчэнне. Жанчыны, старыя і дзеці дні і ночы працавалі на будаўніцтве абарончых збудаванняў. Гэта была перанаяўная дэманстрацыя адданасці Радзіме, справе партыі.

Неймаверна цяжкімі былі 900 дзён блокады. Варварству фашыстаў процістаяла воля лениградцаў, гарачы патрыятызм, рэвалюцыйныя традыцыі піццёрскіх пралетарыяў, іх вернасць ідэям марксізму-ленінізму. Жыхары горада Ленина працавалі і змагаліся, гінулі і перамагалі з невычарпальнай верай у будучую перамогу.

Акружаныя калючымі блокадамі лениградцы ні на секунду не адчувалі сябе адрэзанымі ад краіны. Яны заўсёды заставаліся неад'емнай часткай гераічнага народа і адчувалі настайныя клопаты і падтрымку партыі, якая рабіла ўсё магчымае, каб горад выстаяў.

Здзейсніўшы найвялікшы подзвіг, савецкі народ выйшаў з вайны як ніколі моцна згуртаваным вакол Камуністычнай партыі, поўным сіл і энергіі.

Камуністычная партыя, яе Цэнтральны Камітэт КПСС

іліхільна праводзілі і праводзіць ленинскую палітыку на міжнароднай арэне. У магутнае наступленне сіл міру і прагрэсу супроць сіл «халоднай вайны» вылілася барацьба за практычнае ампіцаўленне Праграмы міру, выпрацаванай XXIV з'ездам партыі. Разрадка напружанасці стала дамінуючай тэндэнцыяй у развіцці міжнародных адносін. Велізарная заслуга ў гэтым належыць ленинскаму Цэнтральнаму Камітэту нашай партыі, Палітбюро ЦК на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Леанідам Ільчом Брэжневым.

Ад імя ўсёй інтэлігенцыі краіны прамоўца запэўніў Цэнтральны Камітэт партыі і Савецкі ўрад, што савецкія вучоныя аддадуць усе сілы далейшаму развіццю савецкай навукі, культуры і сусветнаму XXV з'езду ленинскай партыі вялікімі новымі дасягненнямі.

На трыбуну падымасца двойчы Герой Сацыялістычнай Працы, старыныня калгаса «12-ы Кастрычнік» Кастрамскай вобласці П. А. Малініна.

Для мяне, адзначыла яна, з асаблівай сілай прагучалі сёння словы Леаніда Ільча Брэжнева аб працоўным подзвігу жанчыны у тыле. Савецкія жанчыны на самай справе ўзялі на сябе лівіную долю работы мужчыны, якія пайшлі на фронт. Яны працавалі так, што здавалася, быццам няма межы чалавечым магчымасцям. І гэтыя яны па праву заслужылі высокую ўдзячнасць і вялікую падзяку Радзімы.

У тыя суровыя гады фронт і тыл з'яўляліся адзіным баявым лагерам. Людзі ўсё рабілі, каб наблізіць гадзіну перамогі.

У самую цяжкую часіну мы заўсёды цвёрда верылі ў нашу справядлівую справу, у поўную і канчатковую перамогу над ворагам і стойка вытрымалі суровае выпрабаванне!

Ля помніка героям.

Фота В. ГОФМАНА.

За трыццаць мірных гадоў наша краіна не толькі паспяхова залчыла раны, нанесеныя вайной, але і зрабіла найвялікшы ўзлет у развіцці эканомікі, культуры, навукі, павышэнні дабрабыту савецкіх людзей. Далёка наперад шагнула і наша сельская гаспадарка.

У гэтым мы бачым высокую эфектыўнасць мер, вызначаных савецкімі (1965 года) Пленумам ЦК КПСС, рашэннямі XXIV з'езда партыі. Ад імя мільянаў сельскіх працаўніц П. А. Маліна гарача падзякавала партыі, яе лідэрскаму Цэнтральнаму Камітэту, за мудрую ўнутраную знешнюю палітыку, выказала сардэчную падзяку асабіста Леаніду Ільічу Брэжневу — былому французавіку, які добра зведаў, што такое вайна, які яна нясе бедствы і пакуты народам, — за тое, што ён з такой гарачай перакананасцю, каласальнай энергіяй адстаівае мір ва ўсім свеце. І гэтым заслу-

жыў гарачую ўдзячнасць і блізкавую падзяку савецкіх людзей, усё прагрэсіўнага чалавецтва.

Хочацца шчыра ад усеі душы сказаць дзякуй за вялікія клопаты аб дабрабыце народа, аб развіцці нашага нечарназем'я, усеі сельскай гаспадаркі. Ніжэй паклон Вам за гэта, дарагі Леанід Ільіч! Дазвольце мне ад імя сельскіх працаўнікоў запэўніць, што на гэтыя клопаты мы адкажам новымі працоўнымі здзяйсненнямі і дастойна сустрэнем XXV з'езд нашай роднай Камуністычнай партыі.

Слова для прывітання прадстаўленца савецкай моладзі. Над гукі марша ў залу ўносіць Памятныя сцягі ад ЦК РКП(Б) і ЦК КПСС, сцягі ЦК ВЛКСМ і Усесаюзнай піянерскай арганізацыі, сцягі ардананосных камсамольскіх арганізацый, у калонах — прадстаўнікі моладой рабочай змены краіны, студэнты, школьнікі, юнакі і дзяўчаты — у малюнічых нацыянальных касцюмах са-

юзных рэспублік, у форме байцоў студэнцкіх будаўнічых атрадаў, у парадных касцюмах навучнікаў НТВ.

На трыбуну падыходзіць моладзь рабочы, калгасніца, студэнт, навучэнец НТВ, школьніца. Гучаць іх галасы:

Мы гаворым — ад імя пакалення, народжанага пасля вайны. У нашых сэрцах, у сэрцах усіх наступных пакаленняў будзе вечна жыць веліч подзвігу, аддзялення савецкім народам, яго доблеснымі Узброенымі Сіламі.

Колькі б дзесяцігоддзяў не аддзялялі нас ад тых грозных гадоў, мы ніколі не забудзем: патрыццелем і арганізатарам барацьбы савецкага народа была лідэрская Камуністычная партыя. Ленінскіх сям'яў і дачок пасылаў яна на самую небяспечную, самую цяжкую справу. Ад Масквы да Берліна народам перамогі гучалі словы: «Камуністы, наперад!».

Пасланцы юнацтва Краіны Саветаў раскажваюць аб сва-

іх працоўных справах. Анладыментамі сустракаюць прысутныя працоўныя рапарты моладых будаўнікоў камунізму.

Маладое пакаленне савецкай краіны, гавораць юнакі і дзяўчаты, усім сэрцам адабрае і непадзельна падтрымлівае лідэрскае ўнутраную і знешнюю палітыку партыі, Праграму міру, прынятую XXIV з'ездам КПСС.

Яны сардэчна дзякуюць таварышу Л. І. Брэжневу за праніклівыя бацькоўскія словы аб базавых і працоўных справах савецкай моладзі, Ленінскага камсамолу.

Удзельнікі сходу апладзіруюць, калі дзеці ўручаюць кветкі кіраўнікам партыі, савецкай дзяржавы, воінам-ветэранам.

У знамянальны дзень трыццацігоддзя Вялікай Перамогі Ленінскі камсамол, маладое пакаленне Краіны Саветаў урачыста прысягае на вернасць справе Леніна, справе камунізму, клятвенца роднай партыі заўсёды і ва-

ўсім быць яе баявым памочнікам, надзейным рэзервам, ударным атрадам будаўнікоў камунізму.

Пасланцы савецкай моладзі скандуюць:

Камуністычнай партыі — партыі Леніна — слава! Слава! Слава! Слава!

Любімай Радзіме, свабоднай і магутнай — слава! Слава! Слава! Слава!

Сялюг, Перамога! Ура!

Выступленне юнацтва Краіны Саветаў — гэта не справаздача перад старэйшым пакаленнем, клятва на вернасць ідэалам камунізму.

З вялікім уздымам удзельнікі ўрачыстага сходу прынялі Прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР, Савету Міністраў СССР.

Усе ўстаюць. Пад гукі ваеннага марша Сцяг Перамогі выносіцца з залы.

Урачысты сход аб'яўляецца закрытым. Пад скляпеннямі палаца гучыць Дзяржаўны гімн Савецкага Саюза

«НАВЕЧНА Ў СЭРЦЫ НАРОДНЫМ»

Так называецца кніга, выдана выдавецтвам «Беларуская савецкая энцыклапедыя» ў сувязі з 30-годдзем Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. У яе ўключана каля 2 тысяч кароткіх біяграфій Героіў Савецкага Саюза — ураджэнцаў Беларусі, а таксама прадстаўнікоў народаў саюзных рэспублік і зарубежных краін, якім прысвоена гэта высокае званне за героізм і мужнасць, прыяўленыя ў баях за вызваленне нашай рэспублікі. Дадзены таксама біяграфічныя даведкі аб кавалерах ордэнаў Славы і трых ступеней — ураджэнцаў Беларусі.

«Гэта кніга аб героях, —

піша ў сваім звароце да чытачоў лаўрэат Ленінскай прэміі, народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка, — якія першымі сярод першых ішлі на ворага, змагаліся да апошняга дыхання, былі там, дзе вырашаўся зыход бою, сваім прыкладам патхнілі тысячы і тысячы іншых воінаў...»

«Навечна ў сэрцы народным» — гэта кніга-памяць, кніга вечнай усенароднай удзячнасці адважным барацьбітам супраць фашызму. Яна стане добрым памочнікам работнікаў музеяў, куткоў народнай славы, бібліятэк, а таксама цікавацю прачытаюць удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны і ўсе чытачы.

БЕЛТА.

ПАМЯЦЬ АБ ГЕРОЯХ НЕЎМІРУЧАЯ

8 мая працоўныя Мінска ўсклалі кветкі і вянкi да помнікаў на брацкіх магілах савецкіх воінаў, партызан, мірных савецкіх грамадзян — у парку Чалюскінцаў, на вуліцы Талбухіна, у парках імя Горкага і Лошыціна, да помніка-абеліска ахвярам фашызму і брацкіх магіл у вёсках Трасцінец, Масюкоўшчына.

Іязгаснае полемя вечнага агню гарыць ля падножжа Кургана Славы ў Гродна. Тут адбыўся шматтысячны мітынг жыхароў горада, прысвечаны памяці загінуўшых за гонар, свабоду і незалежнасць нашай Айчыны. Ускладанне вялкоў і кве-

так да помнікаў і магіл савецкіх воінаў, партызан, падпольшчыкаў, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, адбылося таксама ў Брэсце, Магілёве, Віцебску, усюды ў гарадах і вёсках Беларусі.

Шматтысячны калектыў студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна правёў мітынг, прысвечаны 30-годдзю Вялікай Перамогі і адкрыццю мемарыяльнага знака ў памяць аб загінуўшых студэнтах, аспірантах і супрацоўніках ўніверсітэта.

Помнік выкладчыкам і студэнтам, загінуўшым у гады Вялікай Айчыннай вайны,

быў адкрыт у гэты дзень і ў Мінскім педагагічным інстытуце імя А. М. Горкага. У вёсцы Гатава Мінскага раёна адкрыўся мемарыяльны знак, прысвечаны ратнай славе савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Тысячы рабочых і служачых завода «Гомсельмаш» сабраліся 8 мая ля прахадной. Тут узведзена дзесяціметровая стэла помніка-абеліска.

Помнік-мемарыял воінам Савецкай Арміі і партызанам адкрыўся ў вёсцы Навасёлкі Петрыкаўскага раёна.

БЕЛТА.

АДНАДУШКАСЦЬ І ЗГУРТАВАНАСЦЬ

На перадвыбарным сходзе, які прайшоў на Пінскім электратара-рамонным заводзе, кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Пінскай-Усходняй выбарчай акрузе аднагалосна вылучаны загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КП Беларусі Савелій Яфімавіч Паўлаў.

На сходзе ў калгасе імя Дзяржынскага Гарадоцкага раёна кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Бзырычанскай выбарчай акрузе вылучаны міністр культуры БССР Юрый Міхайлавіч Міхневіч.

Прайшоў перадвыбарны сход калектыву доследна-механічнага завода Міністэрства прамбудамагэрыялаў БССР, на якім кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета рэспублікі па Адоўскай выбарчай акрузе вылучаны першы намеснік старшынкі праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Іван Пятровіч Шамякін.

Народны пісьменнік Міхаіл Ціханавіч Лынькоў названы кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Мінскай сельскай выбарчай акрузе калектывам саўгаса «Ждановічы» Мінскага раёна.

Калектыў плезмавага «Рэканструктар» Талачынскага раёна кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Талачынскай выбарчай акрузе назваў народнага паэта рэспублікі Аркадзя Аляксандравіча Куляшова.

Пісьменнік Аляксандр Амвросьевіч Лужанін-Каратай (Максім Лужанін) названы кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Юрацішкаўскай выбарчай акрузе калгаснікамі калгаса імя Заслонава Іўеўскага раёна.

Хлебаробы саўгаса «Спадарожнік» Быхаўскага раёна назвалі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета рэспублікі па Гарадзешкай выбарчай акрузе народнага

пісьменніка БССР, лаўрэата Ленінскай прэміі Івана Паўлавіча Мележа.

Адбыўся перадвыбарны сход хлебаробаў саўгаса «Коханавічы» Верхнядзвінскага раёна. Яго ўдзельнікі вылучылі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Асвейскай выбарчай акрузе загадчыка аддзела культуры ЦК КПБ Станіслава Віктаравіча Марцалева.

Рабочыя і спецыялісты саўгаса «Ленінскі» Жыткавіцкага раёна назвалі сваім кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Ленінскай выбарчай акрузе народнага пісьменніка БССР Пімена Емяльянавіча Панчанку.

Кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР па Азарыцкай выбарчай акрузе калектыў саўгаса «Капічы» Калінкавіцкага раёна вылучыў сапраўднага члена Акадэміі мастацтваў СССР, скульптара Заіра Ісакавіча Азгура.

Кандрат Крапіва і Іван Шамякін, пісьменнікі Фёдар Янкоўскі, Мікалай Аляксееў, Анатолій Астрэйка.

Вершы, прысвечаныя слаўнай Перамозе, прачыталі паэты Еўданія Лось, Сяргей Панізнін.

УРАЧЫСТЫ СХОД

У клубе Саюза пісьменнікаў БССР адбыўся ўрачысты сход, прысвечаны 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Уступным словам сход адкрыў Герой Сацыялістычнай

Праці, народны паэт БССР, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Максім Танк.

Сваімі ўспамінамі падзяліліся ветэраны вайны народныя пісьменнікі БССР

Курган Славы.

Фота Г. УСЛАВАВА.

ВЯЛІКІ І НЕЎМІРУЧЫ ТВОЙ ПОДЗВІГ, РАДЗІМА!

Тры дзесяцігоддзі мінула з таго часу, як над зрынутым рэйхстагам узвіўся пераможны чырвоны сцяг. У смаротнай сутычцы з найбольш рэакцыйнымі і агрэсіўнымі сіламі імперыялізму — германскім фашызмам — савецкія людзі не толькі адстаялі гонар, свабоду і незалежнасць сваёй сацыялістычнай радзімы, але і выратавалі свет ад пагрозы карычневай чумы. Таму дзень 9 мая наша краіна, усё прагрэсіўнае чалавецтва адзначаюць як адну з самых дарагіх і запаветных дат, як вялікае і радаснае свята.

Як і трыццаць гадоў назад, у светлую гадзіну Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, у гэтыя дні разам з усёй краінай трыумфуе Савецкая Беларусь. У святочнай атмасферы ўсеагульнай народнай урачыстасці былія франтавікі, партызаны, падпольшчыкі, працаўнікі тылу, юнакі і дзяўчаты нашай рэспублікі, кожны савецкі чалавек прыносіць ідучую з глыбін сэрцаў гарачую падзяку мудраму правадыру, арганізатару перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне — слаўнай Камуністычнай партыі. Сёння кожны з нас з асаблівай вострай зведвае пераходзячае пачуццё блізкай любові і павагі да тых, каму выпала суровы лёс прыняць на сябе ўсё цяжар барацьбы з лютым ворагам, да тых, хто ў вогненным вале святочнай вайны прынёс нашай Радзіме доўгачаканую перамогу. Людзі заўсёды ў неаплацімым даўгу перад Імі. Гэта дзякуючы савецкаму салдату расцвітаюць сёння сады, пачаўся ўсімнаюцца дзеці, мірна сінее чыстае неба... А ля падножжа абеліскаў у памяць аб тых, хто не вярнуўся з вайны, чырванюць кветкі. Імёны герояў значацца на таблічках з назвамі вуліц і плошчаў, на вачах лічацца ў спісах войскаў часцей і ўдарных брыгад камуністычнай партыі. Іх імёны ў нашых сэрцах, і ў справах, якія здзяйсняюцца ў імя далейшага працвіцця савецкай Радзімы.

7 мая. У святочным убранні вуліцы і плошчы горада-героя Мінска. Кумачом флагаў, якія ўспыхнулі на фоне далікатнай зеляніны маладых дрэў, расквіцана Паркавая магістраль, якая вядзе да Палаца спорту. Ля яго ўваходу — велізарныя лічбы «XXX», над якімі развіваюцца — Дзяржаўны флаг нашай радзімы, флага братаў саюзных рэспублік. На фасадзе Палаца спорту, акаймаваным муравай стужкай, палымнеюць словы: «Слава народу — пераможцу!»

У глыбінні па-святочнаму ўпрыгожанай сцэны — скульптурны партрэт У. І. Леніна, ордэн Перамогі. Пад сцяпеннямі палаца ўрачыста гучаць мелодыі аб партыі, аб Радзіме, аб мужнасці савецкага народа.

На ўрачысты сход прыбываюць ветэраны вайнаў і ветэраны партыі, удзельнікі рэвалюцыйных бітваў святага часу сацыялістычнай эпохі, гвардзейцы п'яцігодкі, ударнікі камуністычнай працы, рабочыя, калгаснікі, дзеячы навукі, літаратуры і мастацтва, воіны Савецкай Арміі, моладзь — прадстаўнікі дружнай сям'і савецкіх патрыётаў розных пакаленняў. Пры ўваходзе гасцей цёпла сустракаюць дзяўчаты і юнакі, уручаюць ім чырвоныя стужачкі са значкамі.

17 гадзін. Апладысентамі сустракаюць удзельнікі ўрачыстага сходу з'яўленне ў прэзідыуме таварышаў П. М. Машэрава, А. Н. Аксёнава, Ц. Я. Кісялёва, А. Т. Кузьміна, У. Е. Лабанка, У. Ф. Міцкевіча, М. Н. Палазава, А. А. Смірнова, В. С. Шавялюхі, М. І. Лагіра, Я. П. Нікуліна, У. І. Падрэза, І. М. Трацяка. Месцы ў прэзідыуме займаюць таксама намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, сакратары і члены бюро Мінскіх абкома і гаркома КПБ, члены выканкомаў Мінскіх абласнога і гарадскога Саветаў дэпутатаў працоўных, перадавікі прамысловасці і сельскай гаспадаркі, дзеячы навукі і культуры, военачальнікі, прадстаўнікі грамадскасці.

Прысутнічаюць дэлегацыі войскаў часцей, якія носіць назву Мінскіх і гарадоў Мінскай вобласці. У зале знаходзіцца таксама былыя кіраўнікі партызанскага руху і партыйнага падполля, камандзіры і камісары партызанскіх злучэнняў і брыгад.

Урачысты сход адкрывае старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў.

Гучаць Дзяржаўныя гімны Савецкага Саюза і Беларускай ССР.

Бурнымі апладысентамі сустракае зала прапанову аб выбары ганаровага прэзідыума ўрачыстага сходу ў саставе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

Усе ўстаюць. Пад гукі ўрачыстага марша сцяганосцы і іх асістэнты — Герой Савецкага Саюза і Герой Сацыялістычнай Працы ўносяць сцягі Мінскай вобласці, горада-героя Мінска і Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі. Яны праходзяць па зале, падмаюцца на сцэну і ўстаўляюцца сцягі.

Слова для даклада атрымлівае другі сакратар ЦК КП Беларусі А. Н. Аксёнаў. Вялікае і радаснае свята, бясконца дарагое і светлае для ўсяго савецкага народа, гаворыць дакладчык, адзначае ў гэтыя дні наша краіна. З глыбокім хваляваннем сустракаюць 30-годдзе Вялікай Перамогі мільёны савецкіх людзей, для якіх суровы і гераічны час мінулай вайны з'яўляецца незабыўнай часткай іх уласнага жыцця. Разам з намі слаўную гадавіну Вялікай Перамогі адзначаюць народы сацыялістычных краін, працоўныя ўсяго свету, усё прагрэсіўнае чалавецтва.

Бліскучая перамога нашага вялікага народа — гэта пераканаўчая дэманстрацыя невычарпальнай жыццёвай сілы сацыялізму, найярчэйшы прыклад выкананага абавязку тварцоў і наследнікаў Вялікага Кастрычніка перад сваёй сацыялістычнай Айчынай, перад усім прагрэсіўным чалавецтвам.

У гэтыя святочныя дні з асаблівым пачуццём глыбокага душэўнага хвалявання, шчырай удзячнасці і любові наш народ віншуе праслаўленых ветэранаў вайны.

Цяперашнія і будучыя пакаленні людзей заўсёды будучыя помніцы і захапляцца мужнасцю і гераізмам тых, каму не давялося дажыць да светлых дзён перамогі, хто загінуў, абараняючы сацыялістычную Айчыну. Мільёны бясстрашных сьлёў і дачок вялікага савецкага народа прынеслі сваё жыццё на алтар перамогі. Іх няма сярод нас. Але здзейсненае імі вешчае і неўміручае, як вечная і неўміручая наша памяць аб іх.

(Удзельнікі ўрачыстага сходу мінулай маўчання стаячы ўшанавалі светлую памяць загінуўшых герояў).

А. Н. Аксёнаў гаворыць аб сусветна-гістарычным значэнні нашай Перамогі, яе вытоках і карніках. Завячана ў бескампрамісным змаганні з ударнымі сіламі імперыялізму, яна была падрыхтавана ўсім ходам гістарычнага развіцця першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, абумоўлена глыбокімі палітычнымі, эканамічнымі, сацыяльнымі і ваеннымі фактарамі.

Вялікая Айчынная вайна паказала ўсяму свету маральную перавагу нашых людзей, нашай ідэалогіі. Яна пераканаўча даказала, што ў свеце няма такіх сіл, якія змаглі б сакрушыць сацыялізм, паставіць на калені народ, верны ідэям марксізму-ленінізму, адданы сацыялістычнай Радзіме, згуртаваны вакол ленынскай партыі.

Арэнай масавага гераізму ў той суровы час стала беларуская зямля. З беззаветнай храбрасцю, да апошняга ўздыху змагаліся ля заходніх рубяжоў Радзімы нашы слаўныя пагранічнікі. Насмерць стаялі абаронцы Брэсцкай крэпасці. Неўміручы гарнізон цятадзілі сцяг крывёю, але не здаўся ворагу. На працягу 23-х сутак адбівалі жорсткія атакі буйных танкавых і механізаваных часцей праціўніка ўдзельнікі легендарнай Магілёўскай абароны, якія знішчылі каля 500 танкаў, звыш 30 тысяч гітлераўскіх салдат і афіцэраў.

Навекі ўвайшлі ў гісторыю як сімвалы нягаснай баявой славы савецкага народа, як сцяганосцы яго ратнай доблесці абарона Масквы і Ленінграда, Адэсы і Севастопалю, Сталінградскай бітва, разгром гітлераўскіх войскаў на Курскай дузе, гераічныя баі за кожную пядзю святай сацыялістычнай савецкай зямлі.

Пад кіраўніцтвам партыі ў тылу ворага былі створаны

сотні падпольных партыйных камітэтаў і арганізацый, узнік магутны партызанскі рух, які з'явіўся адным з важных палітычных і ваенных фактараў, што прадвызначылі разгром ворага. Толькі ў Беларусі актыўную барацьбу з акупантамі вялі 213 брыгад і падкоў, 1255 партызанскіх атрадаў, у якіх падлічвалася 374 тысячы байцоў. У партызанскіх атрадах і падполлі змагалася звыш 35 тысяч камуністаў і амаль 100 тысяч камсамольцаў. Барацьбу партызан і падпольшчыкаў падтрымліваў увесь савецкі народ.

Горадам-патрыётам увайшоў у гісторыю Вялікай Айчыннай вайны наш чудаўны Мінск. Бясстрашнасць і адвага ў барацьбе з ворагам тысяч і тысяч мінчан, іх палымны патрыятызм і беззаветная мужнасць пазаўсёды ўсталявалі за Мінскам славу непакорнага горада, подзвіг якога Радзіма ўвнчалала Залатою Зоркай Героя.

Усенародны фронт гераічнай барацьбы з фашызмам праходзіў літаральна праз усю краіну: заводы і фабрыкі, нывы і будоўлі, дзе рабочы клас, калгаснае сялянства і інтэлігенцыя самаадана кавалі зброю перамогі.

А. Н. Аксёнаў далей гаворыць аб вялікім укладзе, які ўнеслі ў Вялікую Перамогу савецкія жанчыны, наша слаўная моладзь.

Савецкі народ, выхаваны і згуртаваны партыяй Леніна, праз найцяжэйшыя выпрабаванні, скрозь агонь небывалых баёў упэўнена ішоў да перамогі. Жыццёвасць і эканамічная магутнасць нашага сацыялістычнага ладу, гіганцкая работа партыі, памножаныя на маральна-палітычнае адзінства нашага грамадства, палымны патрыятызм і адданасць савецкіх людзей высокім камуністычным ідэалам, паказалі здзіўленаму свету той наймацнейшы маналіт непарушнай брацкай дружбы народаў СССР, які аказаўся здольным зламаць хрыбет германскаму фашызму. Дружба народаў, які магутнасць нашага ладу, які сіла савецкай зброі, які доблесць Савецкай Арміі, з'явіліся адным з рашаючых фактараў нашай бліскучай перамогі.

Адсюль, з Мінска, мы шлём гарачыя віншаванні з 30-годдзем Перамогі і нашы глыбокія пачуцці сардэчнай удзячнасці і шчырай падзякі ўсім народам-братам Краіны Саветаў і, перш за ўсё, — вялікаму рускаму народу.

Арганізатарам і натхніцелем сусветна-гістарычнай Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне з'явілася створаная і выхаваная Леніным Камуністычная партыя Савецкага Саюза. Яна падрыхтавала народ да барацьбы, узброіла яго вялікімі ідэаламі, загартавала яго волю. Яна выхавала армію, што ўвабрала і ўвасобіла матэрыяльную і духоўную магутнасць сацыялізму,

якая, у канчатковым выніку, аказалася мацнейшай за самую магутную армію капіталістычнага свету.

У барацьбе з фашызмам плячо ў плячо з воінамі Савецкай Арміі супроць агучнага ворага храбра змагаліся саюзныя войскі Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі, а на заключным этапе — войскі Балгарыі, Румыніі і Венгрыі. У летніце антыфашысцкай барацьбы назаўсёды ўвайшлі партызанскія дзеянні і гераізм байцоў народна-вызваленчых сіл. У авангардзе барацьбы супроць фашызму, самага небяспечнага ворага чалавецтва, ішлі камуністычныя і рабочыя партыі.

Галоўнай жа сілай, якая перагародзіла шлях германскаму фашызму да сусветнага панавання, з'явілася наша краіна. Яна вынесла на сваіх плячах асноўны цяжар вайны і адыграла рашаючую ролю ў разгроме гітлераўскай Германіі і мілітарысцкай Японіі.

Перамога савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне зрабіла глыбокі ўплыў на далейшы ход гістарычнага развіцця ва ўсім свеце. Над уздзеяннем гэтай перамогі выраслі і ўмацаваліся сілы сацыялізму і дэмакратыі, аслаблі пазіцыі імперыялізму, узнікла сусветная сацыялістычная сістэма — галоўнае дзеішча сусветнага камуністычнага і рабочага руху.

Далей дакладчык гаворыць аб тым, што святочныя салюты пераможнага мая сорак пятага года, якія прынеслі змучанай планеце доўгачаканую вестку аб поўным разгроме гітлераўскага фашызму, радасную вестку аб міры, для нашага народа адначасова азначалі пачатак небывалага ў гісторыі працоўнага подзвігу.

Самаадданай працай савецкага народа пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ў нашай краіне ў кароткія тэрміны была ажыццёўлена шырокая праграма мірнага будаўніцтва, на раней часова акупіраванай тэрыторыі адноўлены прамысловасць і сельская гаспадарка, адраджаны спаленыя ворагам гарады і вёскі.

Важнейшым вынікам сацыяльна-палітычнага і эканамічнага развіцця краіны ў пасляваенны час з'явілася стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўсталяванага сацыялізму. Карніныя змены адбыліся ў жыццёвым узроўні савецкага народа. Рэальныя даходы на душу насельніцтва выраслі за гэты час амаль у 5 разоў, выплаты і льготы з грамадскіх фондаў спажывання — у 18 разоў. Велізарнай увагай акажаны інваліды і ветэраны вайны, семі загінуўшых воінаў, партызан і падпольшчыкаў, маці і дзеці.

Перыядам небывалага ўзлёту ў развіцці эканомікі, культуры сталі гады мірнага трыццацігоддзя і для нашай рэспублікі. На індустрыяльнай карце Беларусі з'явіліся сотні новых буйных прамысловых прадпрыемстваў, уведзена ў дзеянне асноўных

фондаў на суму 34,6 мільярда рублёў. У параўнанні з 1940 годам аб'ём прамысловай вытворчасці ўзрос у 19 разоў.

Важнейшым этапам у нашым пасляваенным жыцці, працягваў А. Н. Аксёнаў, сталі гады барацьбы за паспяховае выкананне рашэнняў XXIV з'езда партыі і заданняў дэвятай пяцігодкі. За чатыры гады гэтай пяцігодкі нацыянальны даход павялічыўся на 23,6 працэнта, або на 63 мільярды рублёў. Больш чым на адну трэць узрос аб'ём валавой прадукцыі прамысловасці. Гіганцкі размах атрымала капітальнае будаўніцтва. Значна павысіўся ўзровень матэрыяльнага і культурнага жыцця працоўных, умацаваліся міжнародныя пазіцыі СССР, узраслі яго аўтарытэт і ўплыў ва ўсім свеце.

Гэтыя выдатныя заваёвы — вынік самаадданай творчай працы рабочага класа,

калгаснага сялянства, народнай інтэлігенцыі, якія з гарачым адабрэннем успрынялі і падтрымалі палітычны курс, вырабаваны XXIV з'ездам КПСС. Гэтыя радуючыя поспехі — заканамерны вынік велізарнай палітычнай і арганізатарскай дзейнасці нашай партыі і яе ленинскага Цэнтральнага Камітэта на чале з Л. І. Брэжневым.

Наша краіна ўступіла ў перыяд непасрэднай падрыхтоўкі да XXV з'езда КПСС. І сёння ад вынікаў самаадданай творчай працы ўсіх і кожнага залежыць не толькі паспяховае завяршэнне апошняга года і пяцігодкі ў цэлым, але і тое, якім будзе старт новай, дзесятай пяцігодкі, якімі будуць асновы для працягу барацьбы за рэалізацыю даўгачаснай сацыяльна-эканамічнай праграмы партыі.

Працоўныя нашай рэспублікі, гаворыць у заключэнне А. Н. Аксёнаў, як і ўсе саветскія людзі, з гордасцю

святкуючы 30-годдзе Вялікай Перамогі, аддаюць даніну глыбокай павагі ратнаму подзвігу савецкага народа, сардэчна віншуюць слаўных ветэранаў вайны і працы. Ідучы насустрач выбарам у Вярхоўны Савет БССР і мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных, яны накіроўваюць свае погляды ў заўтрашні дзень, аддаюць усе свае сілы, вопыт і энергію далейшаму ўмацаванню эканамічнай і абароннай магутнасці сацыялістычнай Радзімы, узабагаачэнню яе духоўнага патэнцыялу, дастойнай сустрэчы XXV з'езда КПСС.

Гучаць пазыўныя «Вставай, страна огромная». Пад гукі песні І. Лучанка «Памяць сэрца» ў залу ўваходзіць дэлегацыя ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны — былых воінаў, партызан і падпольшчыкаў. Усенароднай любоўю акружаны гэтыя людзі ў нашай краіне. Гэта аб іх, ветэранах мінулай вайны, гаворыць таварыш Л. І. Брэжнеў: «Пасля калайсальнага напружання ваенных гадоў ім і адпачнуць не

давалася: франтавікі зноў аказаліся на фронце — на фронце працы. Многіх з франтавых таварышаў ужо няма з намі. Але мільёны людзей ў страі. Адны працягваюць службу ў арміі, другія аддаюць Радзіме свае веды і працу на заводах і будоўлях, у калгасах і саўгасах, у навуковых інстытутах і школах».

Ад імя ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, воінаў Чырванасцяжнай Беларускай вайскавай акругі, рабочага класа, працаўнікоў сельскай гаспадаркі, інтэлігенцыі і маладога пакалення горадагерояў Мінска і ардэнаноснай сталічнай вобласці ўдзельнікаў урачыстага сходу вітаюць генерал-лейтэнант авіяцыі, двойчы Герой Савецкага Саюза Л. І. Беда, камандзір гвардзейскага падраздзялення гвардзейскай мотастралкавай Чырванасцяжнай ардыі Суворава і Кутузава Рагачоўскай імя Вярхоўнага Савета БССР дывізіі афіцэр С. Г. Жукаў, слесар-лякальшчык Мінскага трактарнага завода, Герой Сацыялістыч-

най Працы Е. І. Клімчанка, былы камандзір партызанскага атрада, старшыня калгаса «Малы камунізм» Барысаўскага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы Ф. В. Юданаў, акадэмік, Герой Сацыялістычнай Працы Б. І. Сцяпанаў, брыгадзір камсамольска-маладзёжнай брыгады штампавальнікаў Мінскага завода шасцераб А. І. Жолудзь.

З велізарным уздымам удзельнікі ўрачыстага сходу прынілі тэкст прывітальнага пісьма Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР і Савету Міністраў СССР.

Урачысты сход прадстаўнікоў працоўных і воінскіх часцей ЧВВА, прысвечаны 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, аб'яўляецца закрытым. Яго ўдзельнікі стаячы спяваюць партыйны гімн «Інтэрнацыянал».

Для ўдзельнікаў сходу быў дадзены вялікі святочны канцэрт.

БЕЛТА.

ЛІЧЫЦЦА, што чалавечая памяць недасканалая. За шэрагам дзён, святочных і будзённых, за шматлікімі справамі і клопатамі адыходзіць многае з таго, што калісьці хвалявала ці лічылася галоўным. Але што б ні рабіў чалавек, якой бы справай ні быў заняты, памяць аб мужнасці і вялікім подзвігу савецкага народа не згасае. Наадварот, чым далей ідзе час, тым больш мы думаем аб тых, хто не дакмы да светлага Дня Перамогі, хоць і марыў аб ёй і верыў у яе з першых фашысцкіх стрэлаў, з першых бамбёжак, з першых крываваў крокаў чорнай нечысці па нашай зямлі.

І з кожным днём усё большую цікавасць і павагу выклікаюць тым, часам нешматлікія дакументы, што дайшлі ад палымных гадоў Вялікай Айчыннай вайны.

Пажоўклія лісты франтавых бланкетаў і шыткаў, салдацкія трохкутнікі пісем да родных і блізкіх, фотаздымкі, з якіх глядзяць зусім маладыя твары, навікі маладыя...

Аб чым гавораць гэтыя дакументы, што засталіся ад беларускіх пісьменнікаў, якія змагаліся і кулямі, і словам супроць фашысцкай навалы? Хто яны, гэтыя людзі, адарваныя ад прывычнай справы, ад родных сем'яў?

Алесь Дубровіч — падпольшчык, удзельнік нацыянальнага вызваленчага руху, адзін з заходнебеларускіх рэвалюцыйных пісьменнікаў, расстрэляны фашыстамі ў 1941 годзе.

У першыя дні вайны загінулі на фронце механік-вадзіцель пагранічнага танкавага палка Леанід Гаўрылаў, батальённы камісар Палігупаўлення пагранічных войскаў Іван Шапавалаў і Рыгор Суніца (Лынькоў), малады беларускі паэт Уладзімір Рагунці, пад Оршай аддаў сваё жыццё Мікола Сямашка, у Карэлі — партызанскі разведчык Алесь Пруднікаў, абараняючы Беларусь у жорсткім баі паў Андрэй Ушакоў.

У 1942 годзе ў Сталінградзе палі смерцю храбрых

Алесь Жаўрук, Хвядос Шынклер і Аркадзь Гейне, а пад Ленінградам — беларускі крытык і паэт Рыгор Жалызняк. За некалькі дзён да вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў не вярнуўся з задання партызанскі разведчык, вядомы беларускі празаік Рыгор Мурашка. У тым жа 1944 годзе ва Усходняй Прусіі загінуў камандзір узвода разведкі Аляксей Коршак, а ў далёкім Закарпаці, у варожым тыле, выконваючы спецыяль-

Любоў да Радзімы, яе прыгажосць чырвонай ніткай праходзіць у творах, у думках беларускіх паэтаў.

І толькі б дзе ні ваяваў,
Дзе б ні ляжаў у траншеі,
Танкіх, як на радзіме, траў,
Танкіх густых заваяў,
Танкіх світанню і крыніц,
Крутых віроў, палонак,
Танкіх, як нашы, зараніц,
Як на Салы сасонак,
Я не знайшоў, як ні хацеў
Знайсці, у другой мясціне...

— гаворыць у адным з вершаў Мікола Сурначоў. І з ім пераклікаецца Аляксей Коршак:

ЯНЫ Ў НАШЫХ СЭРЦАХ

нае заданне — Змітрок Астапенка.

Дайшлі да логава фашысцкага звера Мікола Сурначоў і Сяргей Крывец і абодва не дакмы ўсяго некалькі дзён да перамогі.

Усе яны, нашы дарагія таварышы, на фронце спалучалі салдацкі лёс з «салаўіным цяжкім рамяством».

Чытаем вершы Міколы Сурначова і выразна бачым бясконцыя франтавыя дарогі: Бранскі фронт, Заходні фронт, Данскі, 4-ы Украінскі фронт, Запарожжа, Румынія.

«Ліст да маці» напісаны ў 1943 годзе. Цёплыя словы, поўныя пяшчотнай ласкі і да роднае маці, і да родных мясцін, і просьба да маці, каб яна паплакала як «над сынама чаканым» над тымі маладымі хлапцамі, што панінулі свае «дубровы, сенам пахнучыя павеці, адзіную ў свеце дзяўчыну» і загінулі ў бойцы.

Не ведаў паэт у той час, што ўся вялікая сям'я Сурначовых ваявала супроць ворага: бацька з маці і малодшыя дзеці былі ў партызанскім атрадзе, а старэйшыя з сямі сыноў і дачок — на фронце.

Я б закрыў навек спакойна вочы,
Каб мой любы край
Больш не ведаў злой
пакутнай ночы,
Красаваў, як май,
Каб хадзіў навокал спеў
мінорны,
Што я ў бітве лёг
За прыгожы родны край
азёрны,
За вясну ў палёх.

У адным з пісем да жонкі ад 12 чэрвеня 1942 года Алесь Жаўрук піша: «Сяджу над самым Донам і здаецца, што зараз з каромыслам і вёдрамі выйдзе к рацэ Аксінія і вярхом на кані праскача басаногі Рыгор, такі, як у Шолахава ў першай кнізе. Сяджу над Донам і балюча сціскаецца сэрца за мой родны Днепр, за маю любую Беларусь. Ну, родная, нічога, мы адпомсцім фашысцкім сабакам за ўсе іх зверствы і злачыствы. Аба-вязкова адпомсцім».

Цяжкім быў шлях да перамогі, многіх не далічыліся ў тыя гады. Хавалі баявых сяброў, і зноў — у бой.

Гартаем франтавыя дзёнікі Алеся Жаўрука. Кароткія запісы, зробленыя пад Сталінградам: «24.VII, 1942 г. Танкі не прайшлі. Яшчэ напярэдадні адбілі 3 атакі. І танкавая атака ў 4.00. Танкі прайшлі пярэдні край. Уварваліся ў глыбіню абароны (60—70), 3 іх 12 спыніліся

каля КП. На ломанай рускай мове: «Рус, здавайся, а то жывое мяса зраблю». Баец-стралок: «А гранаты не хочаш?» — і гранатай. У гэтую атаку падбілі танкаў і бронемашын штук 30—35». Незвычайная напружанасць гэтага бою відавочная.

І зноў запісы: «Геройскі загінуў камісар роты ПТР гв. ст. палітрук Нягодзін. Завёў дуэль з некалькімі танкамі. 2 падбіў. Трэці прамоў наводкай ударыў у яго снарадам». «Камісар роты па-

літрук Казлоў Іван Алякс. адбіваў з 4 чалавекімі атаку роты нямецкіх аўтаматчыкаў. Загінуў». І зноў імёны, імёны салдат, сержантаў, афіцэраў, бранябойшчыкаў, разведчыкаў, аўтаматчыкаў, супроць многіх: «Загінуў», «Загінуў смерцю храбрых».

Успомнім верш, які напісаў Сяргей Крывец:

І вось здаецца
Апошняя іскра дагарае,
І толькі з вуснаў шэлт
сарвецца:
— Сябры, бывайце! Паміраю...
А згоніш смагу пеннай
брагай—
Ты зноў гатоў, як волат ў
схватцы,
З несакрушальнаю адвагай
Ісці у бой, далей змагацца.

Калі побач сябры і ты з сябрамі, то і гора папалам, і цяжкія паналам, ці ты на фронце, ці ты ў партызанскім атрадзе. А калі адзін на адзін з ворагам? Такі цяжкі лёс быў у Івана Дзенісенкі, які быў сувязным партызанскага атрада. Выдадзены фашыстам, змучаны катаваннямі, ледзь жывы, падводзіць рысу свайго жыцця ён у вершы — за дзень да пакарання смерцю. Гэты верш знойдзены праз дваццаць гадоў:

Сделал я для Отчизны, что мог,
От врагов ее счастье берег,
За нее я стоял среди огня,
И она не забудет меня.

Палымная вера ў перамогу гучыць і ў развітальным пісьме Дзенісенкі з жонкай: «Мілая Леначка, ад'язджай жыць куды-небудзь у вёску. Памогуць твае браты, паможа маці. Як-небудзь пражывеш. А маё жыццё скончана. Дажыўшы да трыццаці гадоў, я паміраю не сваёй смерцю, а ад кулі. Бывайце! Хай мяне не будзе. Але жыццё будзе працягвацца, жыццё будзе вельмі шчаслівае, хаця я яго ўжо не ўбачу. Няўжо і Вас, мае дарагія, я не ўбачу болей. Вы, мабыць, і не ведаеце, што мне засталася меней гадзіны да смерці. Усё роўна! Бывайце, бывайце. Пасылаю Вам сваё апошняе прывітанне, цалую тысячу разоў».

Ваш Іван Дзенісенка.
5 ліпеня 1943 г.»

Не толькі ў 43-м, калі вайна пакацілася на Запад, верылі ў будучае шчаслівае жыццё, не гублялі гэтай веры людзі і ў цяжкія 1941—1942 гады.

Сурначоў на Бранскім фронце піша:

Але я зараз добра знаю:
Мы вернем край свой у баю,
Таму штодня сябрам чытаю
Паштоўку бяліну тваю.
Яшчэ да Вялікай Айчыннай вайны Андрэй Ушакоў напісаў невялікі верш аб шанаванні памяці партызан:

...Перад брацкай магілаю
партизан,
Спыніся і шапку здымі,
падарожны!
Навені, як вобраз бацькоў
сваіх,
Імёны іх прачытай і запомні.
Ты пройдзеш па полі, па
сценках лясных,
Праз ціхі вечар і ясны
промні.

Каб даць спаной
здранцвельым нагам,
Прсыдзеш спацьчы у цяньку
пад вязам
І, можа, будзе зусім няўцям,
Як многаму ім ты ў жыцці
абавязан.

Мы абавязаны паўшым у баі ўсім: жыццём сваім і шчасцем нашых дзяцей, прыгажосцю нашых адноўленых гарадоў і вёсак, светлай нашай будучыняй і тым, што словы паэтаў і пісьменнікаў беларускіх многія — многія гады будуць абуджаць у нашых сэрцах самыя светлыя пачуцці, пачуцці ўдзячнасці і гонару.

К. ЖОРАВА,
дырэктар Цэнтральнага
Дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва БССР.

...КАЛОСІЦА на ветры пішанца. Як волам акінуць, неабсяжнае, квітнеючае поле. «Буйніцкае поле»... Так названа адна з наведзенаў фільма. На гэтым кавалачку беларускай зямлі мужна змагаліся салдаты сорак першага... Супроць адной савецкай дывізіі фашысты кінулі тры свайх. Вось такая афіцыйная даведка.

Адзіна за другім змяняюцца кадры. І перад намі — сённяшні, мірны Магілёў. Бароздзіць хвалі Дняпра паракход. Імчыць па шаны аўтамабіль. Паабяпал дарогі шмат помнікаў героям. І далёкага, 1812 года, таксама. Мы даведваемся, што Буйніцкае поле было арэнай жорсткіх баёў яшчэ і тады, у той даўні час...

Аўтары фільма — сцэнарыст А. Вялюгін, рэжысёр І. Вейняровіч — імкнуліся як мага глыбей раскрыць старонкі гісторыі, што і праз дзесяцігоддзі заўсёды будзе жывой, захалляючай. Гісторыя... Нічога не ўтайла яна ад нас — славу, подзвіг. Аб гераічных мінулым нагадваюць помнікі, абеліскі, загінуўшыя воіны і жывыя. Загінуўшыя тут, на Буйніцкім полі. Хто выйшаў з таго пекла, расказвае з экрану пра гарачыя падзеі вайны... Успаміны жывых сведчаў арганічна ўліваюцца ў тканіну кінастужкі. З вялікай цікавасцю ўспрымаецца расказ былога сакратара ЦК Кампартыі Беларусі і начальніка Цэнтральнага штаба партызанскага руху П. К. Панамяніка.

Пашчасліва кінематаграфістам, што Пашчэляймон Кандратавіч надзвычай вобразна і багата дапоўніў іх кінарэказ. Гаворачы аб сінхронных кадрах, нельга не сказаць

пра найважнейшыя з іх. У прыватнасці, пра тыя кадры, дзе выступае пісьменнік К. Сіманаў. Слухаеш яго і моцна адчуваеш, што магілёўская абарона знайшла свой адбітак на старонках «Жывых і мёртвых», што яна так праўдзіва і глыбока адлюстравана ў мастацкім творы.

Саміраву. У свае дзесяцігоддзі ён узарваў на Дняпры мост...

Рэжысёр па-майстэрску кампонуе кадры хронікі з кадрамі, знятымі сёння. Такі сінтэз успрымаецца вельмі пераканаўча. Верым, што сапраўды гэтак чынам разгортваліся падзеі на кавалачку савецкай зямлі ў раёне

жыцці. Праз трыццаць гадоў Алена Абложына сустралася з сям'ёй героя.

Так, нішто не магло зламаць мужнасць і стойкасць савецкіх патрыётаў. Удзельнікі ўначы зіпчалася варожая тэхніка. Тут знайшлі сваю смерць фашысцкія ваякі. У сударгах агоніі яны тварылі свае зверствы. Аб гэтым

і ёс сваю мару праз усе выпрабаванні і ўжо два дзесяцігоддзі займаецца навуковай працай.

З цікавасцю слухаеш расказ-баявога камандзіра — генерала М. С. Кірылава. Слухаеш і здзіўляешся феноменальнай памяці гэтага чалавека. Напраўды аднаўляе ён баявыя аперацыі, паказвае стратэгію савецкіх часцей і партызанскіх алуцтваў, зладжанасць і ўзвядзенне рэгулярнай арміі і народных месціцаў у барацьбе з гітлераўскімі захопнікамі.

Слаўную старонку ўпісалі магілёўскія падпольшчыкі на чале са сваім кіраўніком К. Ю. Мата.

І яшчэ адну акалічнасць варта падкрэсліць — гэта паказ дакументалістамі таго, што барацьба супраць фашыстаў пад Магілёвам, як і на іншых участках фронту, насіла інтэрнацыянальны характар, бо ў ёй удзельнічалі прадстаўнікі розных нацыянальнасцей, розных народаў. Менавіта тут наводзіў жах на ворагаў Леман Касеў, тут нараджалася слава гэтага адважнага чалавека. Многа было іх, бяспрашчальных герояў Вялікай Айчыннай...

— Наша перамога, — гаворыць дыктар, — з кожным годам будзе ўсё мацней урастаць параненымі ў народную памяць...

Так, будзе ўрастаць! Усе народныя подзвігі члавечна ўпісаны ў гісторыю нашай Радзімы.

Маргарыта ПУШКІНА.

ДНЯПРОЎСКАЯ ЭПАПЕЯ

НА ЭКРАНАХ НОВЫ ХРАЊІКАЛЬНА-ДАКУМЕНТАЛЬНЫ ФІЛЬМ — «МАГІЛЕЎ. ДНІ І НОЧЫ МУЖНАСЦІ»

Фільм хвалюе нават адной толькі інфармацыяй, не гаворачы пра іншыя яго вартасці. Высокі публіцыстычны ўзровень карціны бяспрэчны і яе цяжка пераацаніць.

Характэрна, што багачце фактычнага матэрыялу пра магілёўскую абарону не засталі людзей. Аўтары стужкі робяць гэта даволі тактоўна, адбіраючы самае значнае, што найлепшым чынам аднаўдае іх задуме.

16 дзён, гаворыць дыктар, фашысты захавалі Крычаў, потым Смаленск, а Магілёў трымаўся. З вайнных часоў аўтары нібы перакідаюць моцік у сучаснасць. У кадры — ціхая рака. А некалі тут грывелі баі. І дзеці, што купаюцца ў вадзе, не ведаюць вайны. Столькі ж было і герояў фільма Івану

старажытнага беларускага горада.

Метр за метрам «раскручваюцца» спружына фільма, знаёмачы глядача з усё новымі і новымі дэталямі, фактамі, імёнамі. Яркае ўражанне пакідае, напрыклад, наваля «Неўміручасць», у якой гаворыцца аб жыцці і баявой дзейнасці генерала М. Т. Раманава. Ён камандаваў 172 стралковай дывізіяй, што абараняла Магілёў. Яго, цяжка параненага, схавала сям'я Абложыных. Пяць мірных жыхароў аддалі за гэта свае

сведчаць архіўныя дакументы і тыя, хто застаўся ў жывых.

Удзельнікам гераічнай абароны быў і М. А. Барысевіч — цяперашні прэзідэнт Акадэміі навук БССР. Яго ўспамін аб мінулым, яго роздум аб мужнасці і духоўнай прыгажосці савецкага чалавека, аб тым, як нават у самыя цяжкія моманты вайны людзі халодна і маральна хутчэй заняцца мірнымі справамі. «Сесці за парты і пачаць вучыцца...» Мікалай Аляксандравіч гаворыць, што ён пра-

Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага глядача імя 50-годдзя камсамола Беларусі паказаў прэм'еру спектакля А. Алесіна «Маладая гвардыя» паводле рамана А. Фадзеева (перанялад з рускай мовы В. Зуба). Рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР П. Хомскі, рэжысёр І. Чарныш, мастацкае афармленне Э. Стэнберга. На здымку: сцэна са спектакля «Маладая гвардыя».

Фота Ул. КРУКА.

ЗАСАДА

У гэты светлы, радасны дзень святкавання 30-годдзя Перамогі над фашысцкай Германіяй мы яшчэ і яшчэ раз успамінаем векапомныя гады Айчыннай вайны, бесшматотны подзвіг нашага народа ў імня свабоды і незалежнасці Радзімы.

Сёння мне хочацца нагадаць толькі адзін эпізод з баявых будняў лясных салдат нашага Мінскага партызанскага злучэння.

Было гэта ў снежні 1943 года. На адной з парад камандзіраў брыгад, якія дыслацыраваліся ў Капыльскім і Уздзенскім раёнах, вырашылі арганізаваць сумесную баявую аперацыю на магістралі Мінск — Слуцк.

Удзельнічалі ў ёй байцы 6 партызанскіх атрадаў з трох брыгад: імя Чапаева (камандзір М. Шастапалаў), імя Варашылава (камандзір В. Яроменка) і імя Ракасоўскага (камандзір М. Баранаў). У брыгадах сабралі белыя халаты, усім байцам выдалі поўны боекамплект.

Трэба было зрабіць 30-кіламетровы марш, каб падыеці да шаны Слуцк — Мінск на ўчастку паміж Шышчыцамі і Будай Грэскай. Пераадольваючы глыбокі снег, на світанні 14 снежня 1943 года народныя месцішчы прыбылі на месца і заляглі ўздоўж шаны, аханіўшы калі двух кіламетраў. Кошны ба-

ец старанна выбраў сабе рубіж, замаскіраваўся.

Як толькі стала світаць, камбрыгі Мікалай Шастапалаў і Мікалай Баранаў правяралі свае ўчасткі і падыйшлі да сярэдзіны засады, дзе размясціліся атрады Васіля Яроменкі.

Мы з начальнікам штаба брыгады імя Варашылава Іванам Ягоравым уладкаваліся ля выварачанай елкі, справа ад нас за «Дзегцяровым» ляжаў разлік Івана Кавалёва, за пнямі — байцы аддзялення Аляксея Вачарова.

Раніца выдалася сцюдзёная, і з узыходам сонца мароз пачаўся. Час ішоў марудна, так бывае, калі чакаеш, ды яшчэ ў такіх умовах.

Ужо добра развіднела, калі пачуўся гул аўтамашыны, а разам з ім і кудамітны чэрці.

— Прачэсваюць узлескі, — заўважыў Іван Ягораў.

Вось на шаны паказалася галава калоны. Наперадзе рухалася бронемашына, за ёй — тры магутныя грузавікі з кулямётамі на бартах і кабінэ. Следам ішлі крытыя і адкрытыя аўтамашыны.

З бронемашыны і кулямётаў, якія былі ўстаноўлены на грузавіках, гітлераўцы валь бесперапынны агонь. Аднак кулі ляцелі паўз партызан.

Як толькі галава калоны наблізілася да правага

фланга засады, камбрыгі Мікалай Баранаў падаў каманду бранябойшчыкам: — Агонь!

Пасля першага ж залпу бронемашына задымела. Адначасова са стрэламі бранябойшчыкаў загаварылі ўсе віды зброі партызан. Пачуліся крыві і лаянка гітлераўцаў. Некаторыя з іх саскочылі з аўтамашыны, залеглі ў кувец і пачалі адстрэльвацца. Байкі разгараліся.

— Уперад! — даў каманду камбрыг Васіль Яроменка. За ім партызаны з воклічам «Ура!» кінуліся на шану. Адна за другой успыхваюць падпаленыя партызанамі аўтамашыны. Ля варонных зенітных гармат заві-

хаюцца варашылаўцы на чале з Іванам Ягоравым. Ён загадвае: — Хлопцы, шукайце снарады да зенітак.

— Снарадаў нідзе няма, — дакладвае Алясей Вачароў.

— Без снарадаў нам гарматы не патрэбны, зіпчайце іх, — загадвае Ягораў.

У разгар бою пачуўся рокат аўтамашыны з боку вёскі Баравой, дзе быў размешчаны вялікі гарнізон фашыстаў. Адтуль рухаліся на падмогу два браневікі і танк. Іх сустраў разлік ПТР Міхаіла Надабёда, Пятра Дзяменчыца і Міколы Лычкоўскага, які загадаў быць размешчаны для гэтай мэты ля перакрывавання дарог. Браня-

бойшчыкі падпалілі абедзве бронемашыны і перабілі гусеніцу ў танку. Над месцам засады ўзвіліся злёбныя ракеты — сігнал адыходу.

Не прайшло і 20 минут, як на шаны засталіся дымець 3 браневікі, 21 аўтамашына. Былі таксама зіпчаны 3 гарматы, шмат рознай вайсковай маёмасці, забіта 168 салдат і афіцэраў праціўніка.

Партызаны захавалі багатыя трафей. Страты народных месціцаў — 9 параненых. Так завяршылася гэтая баявая аперацыя — адна з многіх у тым грозным гады вайны.

Ул. ЦЯРЭШЧАНКА, былы ваенны карэспандэнт газеты «Звязда».

БАЯВОЕ ЮНАЦТВА

Баялія выходзіць людзі з хат.
Пачаліся змрочныя дні акупацыі. Фашысты жорстка распраўляліся з насельніцтвам «за непадпарадкаванне нямецкім уладам».

Смерць прыйшла на наш ганак —
Аж па целе мароз.
Што ж прынес ты нам, рана,
Столькі гора і слёз?
Што ж адмовіўся ў нас ты
Ад законаў сваіх:
Хорам пуняў гарластых
Разбудзіў ты не ўсіх.
Сіроць па снезе іскрыстым
Журавінамі кроў.

На маю лясную радзіму —
Акцябршчыну — вайна
прыйшла звычайна: па запы-
леных дарогах на ўсход ця-
нуліся блсконцым абозам
бежанцы: страшнымі драко-
намі, засланиўчы сабой сон-
ца, штодзённа кружылі варо-
жыя самалёты, скідвалі свой
смяротны груз на галовы
безабаронных людзей.

Пасля прыйшлі фашысцкія
салдаты,
Курэй лавілі, білі парасят,
Іржалі, рагаталі, як вар'яты.

З ТАГО часу прайшло
больш як трыццаць гадоў.
Многае забылася Але Яс-
няя Паляна, якую тады анага-
нілі фашысцкія «культуртрэ-
ры», стаіць і сёння перад вачы-
мі...

Дарыі гасць — Якуб Колас.

Напярэдадні наступлення на-
шых войск пад Масквой Паліг-
упраўленне Заходняга фронту
паслала старшага палітрука

Васіля Емяльянавіча Самуіна
і мяне ў армію генерала Бол-
дзіна, якая абараняла Тулу.

Мы не ведалі, калі пачнецца
наступленне, але адчувалі, што
жывём напярэдадні вялікіх пе-
дзей. Пасля доўгага адступлен-
ня адчуванне гэтае было асаб-
ліва хваляючым — прыйшоў
той доўгачаканы час!

З палівай поштай адыходзі-
ла ў Тулу падутарка, якая па
самы край кузава была запоў-
нена літаратурай, газетамі,
плакатамі, пісьмамі.

Едзем. Ноч. Неба чыстае,
зорнае. Снег іскрыцца. Ду-
маем, што шафёру пашанцава-
ла. Усё ж лягчэй ехаць почы
без фар, калі зоры падсвеч-
ваюць снег.

У Серпухове праехалі мост
праз Аку. Зноў парадаваліся:
уналеў, хоць ведаем — колькі
разоў бамбілі яго гітлераўцы.

...У Туле нас сустрэў пакой і
парадак. Працавалі сталовыя,
магазіны.

Неўзабаве пачалося наша
наступленне. Не забыць дарогі,
якую салдаты назвалі дарогай
смерці. Яна ішла праз спале-
ныя вёскі і пасёлкі. У сумётах
засела нямецкая тэхніка.

ПРЭМ'ЕРА ФІЛЬМА

У Доме кіно адбыўся па-
каз новага мастацкага філь-
ма «Воўчая зграя». (Аўтар
сцэнарыя В. Быкаў, рэжы-
сёр-пастаноўшчык Б. Сцяпа-
наў, апэратар А. Аўдзееў).
Пасля яго прагляду канды-
даты мастацтвазнаўства

Маладыя выканаўцы

Прадстаўнікі самадзейных
мастацкіх калектываў Гродна,
Ліды і семнаццаці раёнаў Гро-
дзеншчыны прынялі ўдзел у
абласным конкурсе маладых
выканаўцаў вайна-патрыятыч-
най песні. Гэты конкурс — адно
з першых спабодніцтваў на
праграме I Усеаюзнага фести-
валю самадзейнага мастацтва.

А. Красінскі, Е. Бондарава,
В. Нячай, В. Смаль, Г. Ра-
нікаў, рэжысёр творчага аб'-
яднання «Летапіс» У. Стра-
льцоў, рэдактар тэлебачання
А. Бабкова падзяліліся сваі-
мі думкамі аб фільме.

·БЕЛТА·

МІНУЛА трыццаць на-
дружана-вялікіх гадоў.
Усе яны, як адзін, у
нашай краіне былі прысвечаны
працы, барацьбе за мір, за
народнае шчасце. 30 гадоў...
А здаецца, усё было так на-
даўна.

Планета Зямля, якую ка-
лаціла ліхаманка другой сус-
ветнай вайны, з палёгкай уз-
дыхнула.

Тое, невоорагоднае, жахлі-
вае, што адбылося, не магло
прысціцца і ў самым каш-
марным сне. Фашызм, пад-
няўшы свае злавесныя чор-
ныя сцягі, хацеў задушыць
Чалавечтва. Фашызм растап-
тў грамадзянскія еўрапейскія

Ледавітага акіяна да Чорна-
га мора, на больш чым 1.000
кіламетраў фронце. Бітва
шла і ўдзень, і ўночы, на
зямлі, у паветры і на моры.

Усе гады вайны я быў
вайскоўцам. 9 мая 1945 го-
да мне выпала шчасце тра-
піць на Красную плошчу ў
Маскве. Сталіца Радзімы
была ў вялікім і радасным
лікаванні. Усю тую святочна-
ўрачыстую абстаноўку цяж-
ка перадаць словамі. На га-
лоўнай плошчы Радзімы, ка-
ля сцен Крамля, каля святы-
ні савецкага народа — Ле-
нінскага Маўзалея — сабра-
лася мора людзей. Чуліся
песні, ігралі акардыёны і

гам» для народных месці-
цаў. «Сцяг брыгады» — ви-
домая паэма А. Куляшова,
нарадзілася ад непасрэдных
фронтавых уражанняў паэта
і стала духоўным настаўні-
кам змагаюся за народнае
шчасце. Кніжка А. Астрэйкі
«Слудзіць пояс», надрукава-
ная ў тыле ворага, перачыт-
валася, перадавалася з рук у
рукі.

Добра папрацавалі на пе-
рамогу творы К. Чорнага,
М. Лынькова, П. Броўкі,
П. Глебкі, М. Танка, П. Пан-
чанкі, А. Бялевіча і іншых
беларускіх празаікаў і па-
этаў.

На вайне мы ўзмужне-
лі, зведалі, як трэба да-
ражыць шчасцем. Вайной
быў выпрабаваны наш сацыя-
лістычны лад. Лад, які жы-
віцца з глыбокай, вечна чы-
стай і жывой крыніцы, імя
якой — марксісцка-ленінскае
вучэнне.

Мы перамаглі фашызм, бо
былі заўсёды з роднай парты-
яй, як у гадзіны ліхалец-
ця і гора, так і ў гадзіны
шчасця.

Мы перамаглі, бо адчува-
лі непарыўную сувязь з Ра-
дзімай — нашай маці, свя-
тыняй святынь жыцця.

Велізарны подзвіг савец-
кага народа, як сонца, асвят-
ляе нашы сённяшнія будні,
натхняе на працу, на твор-
часць, на дзёрзкія парыван-
ні ў імя шчаслівай будучы-
ні. Слава нашай Перамозе!

«...Чым больш часу пра-
ходзіць з той пары, калі ад-
грымелі апошнія залпы бая-
вых бітваў, — гаворыцца ў
першамайскім прывітанні
ЦК КПСС, Прэзідыума Вяр-
хоўнага Савета СССР і Са-
вета Міністраў СССР савец-
каму народу, — тым ярчэй
паўстае перад светам веліч
неўміручага подзвігу савец-
кага народа і яго доблесных
Узброеных Сіл у Вялікай
Айчынай вайне. Наш вы-
датны народ высока ўзняў
над планетай і пераможна
пранёс скрозь агонь ваенных
гадоў авяяны славай ленін-
скі сцяг, сцяг Вялікага Ка-
стрычніка, сцяг сацыялізму.
Тры насляваення дзесяці-
годдзі паказалі, што іменна
сацыялістычнае грамадства,
краіны сацыялістычнай са-
дружнасці ідуць у авангар-
дзе барацьбы за сацыяльны
прагрэс, за мір і міжнарод-
ную бяспеку. Сацыялізм і
мір — непадзельныя».

Мікола ГАМОЛКА

ВЯЛІКАЕ СВЯТА

дзяржаў і з разгону скіраваў
сваю ваенную машыну на
Краіну Саветаў. Гітлер пла-
наваў «бліц-крыг», лёгкую
перамогу над савецкім наро-
дам. Адборная, вымуштра-
ваная салдатка рпынулася на
прасторы нашай Радзімы.

Але не ўдалося! На аба-
рону сваёй свяшчэннай Баць-
каўшчыны ўсталі ўсе народы
вялікага шматнацыянальнага
Савецкага Саюза. Нам было
цяжка. Смяротная небяспека
навісла над роднай зямлёй.
Вораг стаў каля сцен Ленін-
града, падышоў да Масквы,
акупіраваў Украіну, Бела-
русь, Прыбалтыку... Гітлер
рыхтаваў парад у Маскве,
яго інтэнданты везлі з Бер-
ліна парадную форму для
салдат. Але парад быў адме-
нены. Адменены сілай і муж-
насцю воінаў Чырвонай Ар-
міі. Удар, нанесены фашыс-
там ў снежні 1941 года пад
Масквой, быў ашаламляль-
ны. Потым быў Сталінград.
Армія Паўлюка, якая імну-
лася акружыць горад на Вол-
зе, сама трапіла ў акружэн-
не.

Фронт вайны павярнуўся
на Запад, у бок Берліна. Па-
чалася наша перамаганоснае
шчасце. Гітлер беснаваўся,
усякімі метадамі хацеў атры-
маць рэванш. «Курскую ду-
гу» імкнуўся скарыстаць у
якасці трампліна для скачка
ўперад. Скачок адбыўся,
але... назад.

Гэта былі незабыўныя дні.
Краіна сацыялізму, адзіная
ў свеце дзяржава, дала
ўрок мужнасці, гераічнага
змагання з пачварнымі сіла-
мі фашызму. Бітва вялася ад

аркестры, гучалі святочныя
вішаванні. Вядома, у цэнт-
ры ўвагі былі салдаты і афі-
цэры, героі вайны. На іх гру-
дзях, густа ўвешаных меда-
лямі і ордэнамі, цяжка бы-
ло прачытаць іхнія баявыя
находы і дарогі. Салдат ца-
лавалі, абдымалі, падкідалі
ўгору. «Мы — перамаглі!»
«Слава партыі! Слава Ра-
дзіме!» — неслася над велі-
зарнай, асветленай пражэ-
ктарамі, плошчай. У гэты ж
дзень Масква трыццацію
залпамі з тысячы гармат са-
лотавала нашай Вялікай Пе-
рамозе.

У часе жорсткай, кровапра-
літнай вайны з фашысцкім
нашэсцем у баявым арсенале
савецкага народа, апрача
танкаў, артылерыі, самалё-
таў, знаходзілася не менш
грозная для ворагаў зброя —
зброя літаратуры і мастац-
тва. Разам з рабочымі, кал-
гаснікамі, інжынерамі, на-
стаўнікамі на фронт, на вай-
ну пайшлі пісьменнікі, ма-
стакі, кампазітары.

Апрапулі салдацкія шыня-
лі К. Крапіва, М. Лынькоў,
П. Броўка, П. Глебкі,
П. Панчанка, Хв. Шынклер,
А. Жаўрук і многія іншыя.
Яны мужна, натхнёна, у роў-
най ступені ўмела працавалі
і штыком, і пяром.

Цяжка ацаніць значэнне
мастацкага слова для сал-
дацкага сэрца, для душы.
Верш «Беларускім партыза-
нам», напісаны баянам бела-
рускай зямлі Янкам Купа-
лам, быў начынены такім
магутным зарадам ілінавісці
да няпрошаных прышэльцаў,
што стаў і «бомбай, і сця-

Пятро ПРЫХОДЗЬКА

СЦЯГ
ПЕРАМОГІ

УРЫВАК З ПАЭМЫ «ПЛАЦДАРМ»

Адпачынак быў ціхі і мірны,
Ды кароткі, як мой успамін.
Ад узятых вышынь Садаміра
Мы за Вісла пайшлі,

На Берлін.
Мы ішлі праз сівыя Карпаты,
Цераз Дуклінскі перавал.
Сцяг нястомна мы неслі крылаты,

Хоць і вабіў далёкі прывал.
З бітвы ў бітву
Пад вогненным шквалам
Гэты сцяг з намі йшоў
І нас вёў,
Нібы песня,
Што з губ заявляла
Пераходзіць да іншых байцоў.
Не адзін двойчы з нас нараджаўся,
Устаючы і з вады, і з агню,
Даесці падаў і зноў уздымаўся
На свой брустаер, сваю вышыню.
Кожны йшоў
Да той памятнай даты,
Незабыўнай да смерці самой...
І дайшлі да Берліна салдаты,
Што стаялі ля Волгі сцяной.
Развінаецца сцяг Перамогі,
А ў ім —
Тысяча сонцаў гарыць,

Усе нашы шляхі і дарогі.
Партызанскія нашы бары,
Пераправы ўсе і плацдармы
Каля многіх азёраў і рэк.
У ім бачыць сябе —
Камандармы,
Кожны з нас, —
Радавы чалавек.

І вось трыццаць гадоў зноў
пражыта —
За сябе і за многіх сяброў,
Што на Вісле і Эльбе забіты,
Не вярнуліся з бітваў дамоў.
Трыццаць год!
Час працоўнае славы
Змог да іншых планет нас узняць.
Я ж вяртаюся к тым пераправам,
На якіх мне было дваццаць пяць.
Як забыць?
Сонца мая ўставала

Расстреляли фашисты
Десять школьных сяброў.

Але гітлераўцы пралічылі
нікія пагрозы і катаванні
не паставілі на калені наш
мужны і свабодалюбівы на-
род.

Прабудзіліся далі,
Сёлы і гарады.
— Смерць фашызму! —
сказалі
Грозных мсціўцаў рады.

З кожным днём разгарала-
ся партызанская барацьба.
У гэтую барацьбу ўключалі-
ся ўсе, хто толькі мог тры-
маць зброю ў руках. Вырас-
талі ўсё новыя і новыя парты-
занскія атрады, брыгады,
злучэнні.

Былі выпадкі, калі ў пар-

тызаны ішлі ўчарашнія
школьнікі ўсім класам.

Як зорны полаг, паднябессе
Трымалі сосны-маякі.
Вакол кастра сядзелі ў лесе
Мы, партызаны-юнакі.
У рэчымашках ляжалі міны,
Падрыхтаваныя ў запас.
Былі, як кумпякі вяндаліны,
Закураныя твары ў нас.
Сучкі смалістыя ў цяпельца
Кідалі мы. Касцёр наш рос.
І коні, што адбілі ў немцаў,
Спакойна хрумсталі авёс.

Хоць і нядоўга, але быта-
вала ў нас адна вельмі востра-
я праблема — недахоп
зброі і боепрыпасаў. Яна бы-
ла вырашана пры дзейнай да-
памозе «Вялікай зямлі».

Знікла ў міг хваляванне:
Гул прыплыў з вышыні.

Патрулі на паляне
Запалілі агні.
Дзве ракеты над грабам
Вылятаюць з-пад крыл,
І ля самага штаба
Прызямляецца «Іл».
З плеч скідаем ватоўкі.
І з яго мы на дол
Выгружаем вінтоўкі,
Аўтаматы і тол.
Загулі зноў маторы.
І павёз самалёт
Цяжкараненых, хворых
І маленькіх сірот.

Надышоў час слаўтай
«рэйкавай вайны». Дыверсій-
ныя спецгрупы складаліся з
самых смелых, з самых ад-
важных.

Каб цягнік не прапусціць,
бывала,
Разам з сэрцам узрываўся
тол —
І да неба польмыя шугала,
І стагнаў, нібы ад болю, дол;

І праз лес ляцела рэха ў далі,
Абляшчала гібель чужаніц;
І героі ў вечнасць адляталі
На агністых крылах
Бліскавіц.

Гарэла зямля пад нагамі
акупантаў. На ўрочышчах
нашай Радзімы знайшлі сабе
магілу многія фашысты.

Даўно адгрымеў салют Пе-
рамогі. Залечаны цяжкія ра-
ны вайны. Але падзеі таго
часу так і просіцца ў радкі
верша.

Помню сяброў баявых
і сягоння,
Помню дзючынку,
што звалася Сонля,
Помню далені той
год сорок трыці,
З памяці сэрца
нічога не сцерці...
Супраць блакаты —
варожай лавіны

Стаў партызанскі
лясок салаўіны.
Заналаціліся хмурныя далі,
Кулі зляёнае лісце
ссякалі.

Цёплая кроў
застывала на скронях,
Пляшку з вадою
прывосіла Соня,

Поўзлі гады
ў мышастых мундзірах,
Цвёрдыя словы
былі ў камандзіра:

«Хопіць яшчэ ў нас
патронаў і сілы,
Каб перабіць вас
усіх, кранадзілы!»

Бой не спыняўся
амаль тры гадзіны.
Голья ў дрэўцаў
тырчалі галіны...

Помню сяброў баявых
і сягоння,
Помню дзючынку,
што звалася Сонля,
Помню блакаты варожай
лавіны

І партызанскі
лясок салаўіны.

Леанід ПРОКША

У СНЕЖНІ СОРАК ПЕРШАГА...

У Ясеню Паляну мы ўступілі
марознай ранацай. У доме Льва
Мікалаевіча Талстога салдаты
разам з работнікамі музея да-
тушвалі нажар. Пахла дымам.
У пакоі «пад сводамі», дзе Тал-
стой напісаў «Вайну і мір», бы-
лі параскіданы салдацкія рэчы,
недакулены жалезныя ложка.
Тут знаходзілася нямецкая сал-
дацкая казарма. Дарагія, на-
мятныя рэчы, якімі карыстаўся
пры жыцці Леў Мікалаевіч,
пакрышаны, стапаны каванымі
ботамі...

Затым мы стаялі ля магілы
Льва Мікалаевіча.

У некалькіх кроках ад магілы
Талстога відзеліся 75 бярозавых
крыжоў з прозвішчамі за-
бітых на фронце гітлераўскіх
важк. Потым мы даведзіліся,
што праз некалькі дзён мясцо-
выя жыхары выкапалі чужын-
цаў з тых магіл, ачысцілі
Ясеню Паляну ад гітлераўскай
погані.

На хаду я зрабіў некалькі
здымкаў на памяць аб гэтым
святым кутку рускай зямлі...

Гэта ўжо было пасля разгро-
му немцаў пад Масквой, напя-
рэдадні Дня Чыронай Арміі.
У нашу франтавую рэдакцыю
прыехаў дарагі гасць — народ-
ны пісьменнік Якуб Колас. На
жаль, з гэтай сустрэчы заха-
ваўся толькі адзін здымак:
Канстанцін Міхайлавіч стаіць
ля палутаркі, на якой да нас
прыехаў.

Сустрэча была вельмі цёплая
і хваляючая. Большасць работ-
нікаў рэдакцыі і наводнай дру-
карні былі з Беларусі. Амаль
ва ўсіх у тыле ворага засталі-
ся сем'і. Помню словы Якуба
Коласа: «Нічога, хлопцы, зруй-
наваў немец Беларусь, але мы
новыя ўскі збудзем: цагляныя,
з чарпічымі дахамі...» Яны
папаўнялі сэрцы надзей на хут-

кае вызваленне роднага краю.
Якуб Колас цікавіўся ўсім,
што мы бачылі ў час наступ-
лення, вельмі балюча ўспрымаў
расказы пра атэскі гітлераўцаў
над мірным насельніцтвам, ра-
даваўся, што народная кара не
мінае фашыстаў. «Пра ўсё гэта
трэба пісаць», — гаварыў ён
нам, франтавым журналістам.

І яшчэ адзін дарагі ўспамін.
Недзе пад восень ужо 42-га
ля станцыі Обнінская адбылася
сустрэча з Петрусём Броўкам,
тады батальённым камісарам.
Пётр Усцінавіч прыехаў на
фронт з грунай пісьменнікаў.
Юрка Рудзько, у той час паліт-
рук, запрасіў Пятра Усцінавіча
ў нашу рэдакцыю. Пятрусёў
Броўка гаварыў пра хуткае
вызваленне родных мясцін, пра
блізкасць перамогі, пра шчаслі-
вае жыццё, што расквітнее пад
мірным небам. Усё гэта добра
выражана ў яго вершы «Бай-
цам — беларусам».

Ля вечнага агню.

Фота В. БЫСАВА.

Пераможцы конкурсу «Дружба»

У канцы мінулага года рэ-
дакцыя часопіса «Мала-
досць» сумесна з рэдакцыямі
маладзёжных часопісаў «Яў-
німа гратас» (Літва), «Ліес-
ма» (Латвія) і «Ноарус»
(Эстонія) аб'явіла конкурс на
лепшы нарыс пра маладога
сучасніка пад дэвізам
«Дружба». Конкурс меў на
мэце прыцягнуць лепшыя сі-
лы публіцыстыкі для непа-
срэдняга ўдзелу ў вырашэн-

ні задач маладзёжнага дру-
ку на выхаванню юнакоў і
дзючак у духу рэвалюцый-
ных і працоўных традыцый
савецкага народа і мабіліза-
цыі іх на паспяховае выка-
нанне планаў, пастаўленых
XXIV з'ездам КПСС і XVII
з'ездам ВЛКСМ.

Напярэдадні 30-годдзя
слаўнай Перамогі савецкага
народа над гітлераўскім фа-
шызмам мікрарэспубліканскае

журэ, сабраўшыся ў Вільню-
се, падвяло вынікі конкурсу.
Адзначышы, што ён прай-
шоў паспяхова і быў падтры-
ман Цэнтральнымі Камітэта-
мі камсамола рэспублік-
удзельніц і грамадскасцю,
што вядучай тэмай конкур-
сных матэрыялаў былі тэма
дружбы савецкіх народаў,
сённяшні дзень жыцця мала-
дога сучасніка, журэ паста-
навіла:

галоўную прэмію прысу-
дзіць Аляксандру Рамейкісу
(Літоўская ССР) — за нарыс
«Такая чароўная вясна»;

першымі прэміямі адзна-
чыць: Адама Мальдзіса (Бе-
ларуская ССР) — за нарыс
«Трое з Астравеччыны» і
Валда Панга (Эстонская
ССР) — за нарыс «Кроў і
золата»;

другімі прэміямі: Хелью
Раўністэ (Эстонская ССР) —
за нарыс «Сляды» і Усціна-
вічуса Юргіса (Літоўская
ССР) — за нарыс «Памятаю
палаючае возера»;

трэцімі прэміямі: Ага
Усталя (Эстонская ССР) —
за нарыс «Дзень, усяго адзін
дзень і ноч», Уладаса Вай-

цекаўскаса (Літоўская ССР)
— за нарыс «Камісары, напе-
рад!», Эрыка Кехры (Лат-
війская ССР) — за нарыс
«Белы снег», Яніса Удрыса
(Латвійская ССР) — за на-
рыс «У Аўдрынях трыццаць
гадоў пасля вайны», Вальда
Страўта (Латвійская ССР) —
за нарыс «За небакраем»,
Міколу Пля (Беларуская
ССР) — за нарыс «Талент
Лявона Дзятла» і Георгія
Клябанав (Беларуская
ССР) — за нарыс «Цяло аг-
ню жывое».

У далёкіх і блізкіх краях.
Нас усіх кумачом спавівала
Перамога —
Твая і мая.
Перамога!
Усім людзям на свеце
Стала блізкай і роднай яна.
І мы рады былі ёй, як дзеці
Ручайкам, калі крочыць вясна.
Трыццаць год.
Дуб над Віслай калматы
Многа росаў асыпаў на жвір.
І сягоння я ўжо не салдатам,
Шчырым гасцем іду ў Сандамір.
Я не буду блукаць паміж сосен
Тут, над Віслаю—бурнай ракой.
Проста зноўку іду ў тую восень,
У паходзе быў разам з якой.
Тая восень,
Нікім не забытая.

І сягоння мне бачыцца ў сне
Тая восень,
Крывёю палітая,
Папярэднячала вясне,
Пераможнаму нашаму маю,
Што расквеціў над Віслаю шыр...
«Як ты сёння жыеш? — запытаю, —
Горад-друг, горад-брат, Сандамір?»
Тут развітваўся я ў медсанбаце
Як не з сотняю добрых сяброў.
Дзе палкоўнік Рубахаў,
Дзе Каця?
Я шукаю іх трыццаць гадоў.
Каця мне — як сястра,
А ён — бацька,
А які ж ім далей выпаў лёс?
Мо шукаць
На магіле іх брацкай
Пад лістогаю белых бяроз

Паміж паўшых...
Ці, можа, устаўшых
З-пад зямлі,
Дзе віхура гула?
Ці ў гвардзейскай дывізіі нашай
Што ад Волгі да Прагі дайшла?
Я пайшоў бы ў дывізію тую,
Ды яе ўжо, напэўна, няма...
«Як няма? —
У адказ голас чую.
То гаворыць Зямля мне сама. —
«Бачыш,
Кветкі на мне наліліся
Спелай чырванню, яркай расой?
Ты шукай іх
У тым вечным спісе,
Што пісаўся
Радзімай усёй.

Там сяброў тваіх блізкіх імёны —
Палкаводцаў, байцоў радавых,
У тым спісе —
Дзесяткі мільёнаў
І забітых,
І вечна жывых...
Тых, што ўвесь абеліскам і ўсталі,
Тых, што кветкі прыносяць сюды.
Так... Нам разам
У зорную далеч
З імі ў сэрцы ісці праз гады.
Мо крутымі дзесь будучы дарогі,
Але ўсюды
Між родных налёў
Нам свяціць будзе
Сцяг Перамогі
З вышыні
Усіх пражытых вякоў.

— Якая падзея часоў Вялікай Айчыннай вайны Вам найбольш запомнілася? Дзе і як сустрэлі Вы Дзень Перамогі над гітлераўскай Германіяй? — з такімі пытаннямі наш нарэспандэнт звярнуўся да беларускіх кінадакументалістаў І. Вейняровіча, В. Арлова і Ю. Іванцова.

Іосіф ВЕЙНЯРОВІЧ:
— С АМАП адказнай свабоды кінематаграфічнай працы я лічу ўдзел у стварэнні хранікальна-дакументальнага фільма «Разгром немцаў пад Масквой» — першай такога тыпу стужкай аб вайне. Другой буйнай работай была карціна «Вызваленне Савецкай Беларусі», над якой я працаваў з рэжысёрамі Ул. Корш-Сабліным і М. Садковічам, а таксама з апера-

культэт Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі, зняў некалькі карцін. Вось і цяпер з рэжысёрам А. Канеўскім і сцэнарыстам Г. Бураўкіным мы закончылі фільм пра вядомага мастака М. Савіцкага, творчы шлях якога вельмі імгненна мне. У яго вобразе адлюстраваны вясны і літні яго рэспублікаў, апалячаны вайной. Мая вяснян прафесія — артыстэрыя, камандзір разліку. Вызваляў Беларусь. За баі на

прабаваннем для людзей усіх прафесій, для розных узростаў. Беларускія дакументалісты могуць ганарыцца тым, што не сталі ў бакі ад рэальных падзей на фронце, у партызанскіх злучэннях. Напачаткі заўсёды будучы ўзячы ім за іх цяпер ужо фільмацыйныя кадры. А мы не павінны забываць пра тых, хто не дажыў да светлага дня Перамогі. Я лічу сваім святочным абавязкам, як можна больш і глыбей уважліва на экране іх незабыўныя вобразы. Дарэчы, адзін з нашых фільмаў так і называецца: «Незабытае» — аб світанні дванадцатай та-

Антон БЯЛЕВІЧ

НА АБРУСЕ СОНЦА Я НЯСУ

Вунь патронаў гільзы,
нібы шышкі,
Жоўтыя мядзяныя ў траве...
Дні вайны гартаю, нібы
кніжку,
Горкі час у памяці жыве.
Мне страхой былі густыя
ланкі
На старой, замшэлай яліне;
Мне былі паспелі аханкі
Жоўтае саломы ў будане.
Столікам у ім быў пень яловы,
А бяроза лістам мне была.
Помста выкрасала ў сэрцы
словы,
Як салдат, на бітву іх вяла;
Іх свіцовым градам не скасілі,
Не забілі злыдні на вайне...
То зялёным колерам, то сінім,
То чырвоным зноўку свеціць
мне
Светачы вялікае Расіі,
Светачы ў бацькоўскай
старане.
Іх святло,
цяпло
вяснотнай ласкай
Сцеленца у сэрцах у людзей...
Паглядзіце: май нясе нам
краскі,
Пад высокім сцягам ён ідзе.
І далей, далей вядуць дарогі
У жыццё, што поўніцца
красой...
Трыццаць год вялікай перамогі

Адсвяткуем з роднаю Масквой.
Толькі трохі сэрцу сумнавата:
Мёртвыя не ўбачаць гэтых
дзён...
Не прыйсці сябрам на наша
світа,
Бо не пусціць іх курган
гарбаты,
Не адпусціць іх магільны сон.
Дарагім і родным немагчыма
Выйсці, паглядзець на яблынь
цвет.
А таму і іхнімі вачыма
Трэба нам глядзець на белы
свет;
Занятае песняю май у краскі,
Львіае сонейкам людзей.
А на сэрцы лёганька і ясна,
Родны свет — мне друг і
дабрадзей.
І гатоў шчыра я пакласці
Сэрца маё ў песенны букет.
Большага няма на свеце
шчасця,
Як абняць душою родны свет;
Як жыць іскры,
сэрца іскры
Вясняць у ясную краску...
Дарагім людзі!
Дальнім, бліжнім,—
На абрусе сонца я нясу.
А яно на бележым абрусе,
Як ружовы, свежы каравай.
Шчодрасцю тваёю ганаруся
І тваёю славай, родны край.

З ВІНТОВКАЙ І КІНААПЕРАТАРАМ

рамі М. Сухавай, М. Беравым, Ул. Цяслюком і многімі іншымі маймі калегамі. Працавалі натхнёна, з вялікім удзелам. Радасна было, што фронт рухаўся ўсё далей і далей на Захад, вызвалялася родная зямля.
Дзе толькі ні даводзілася мне быць — і ў партызанскіх злучэннях, і ў вайсковых частках, прабірацца праз непраходныя балоты і скакаць з парашутам... ды яшчэ не адзім раз.
Дзень Перамогі застаў мяне ў родным Мінску. Здаецца, ні з якой падзеяй не параўнаеш тое відовішча. З разбураных дамоў, зямлінак высіпалі на вуліцы і плошчы людзі, абдымаліся, плакалі, а ў небе, на ўсіх кутках горада грывелі пераможныя стрэлы. Салютавалі, хто як мог... Вось такім і застаўся ў памяці Дзень Перамогі. Зразумела, я прагна здымаў на плёнку ўсё, што толькі паспеў зняць. Ненаўторныя кадры!

Саванкінекім плацдарме атрымаў ордэн Славы. Амаль увесь час мне шапчалася. Але пад канец вайны паранілі і мяне. Салют Перамогі прагучаў для мяне над Варшавай.
З польскім народам многае звязана мяне. У сорок трэцім вярнуў пад Леніна, там, дзе змагаўся побач з намі дывізія імя Т. Касцюкі. Летась здымаў фільм аб гэтай падзеі...
Яшчэ раней, больш як дзесяць гадоў назад, рэжысёр Р. Віктараў запрасіў мяне да здымкі мастацкай стужкі «Трыця ракетя». Тут, як кажуць, і карты ў рукі: былому артыстэрысту давялося здымаць пра такіх, як сам — «сараканятчыкаў».

дзёны вызвалення Савецкай Беларусі. Асабліва вялікае творчае задывальненне я атрымаў, працуючы над поўнаметражным дакументальным фільмам «Дарога без прыпылку» (рэжысёр І. Вейняровіч), «Штрыхі да партрэта» (рэжысёры Ул. Цяслюк, Р. Ясінекі, І. Пікман) і іншымі карцінамі. Я ўжо не гавару пра кінааператары і рэжысёры. Але не могуць яны адарвацца ад свайго любімага занятку, не могуць не завітаць на студыю, каб даць добрую параду маладым кінематаграфістам, паглядзець

«Перамога!». Яна ўстае ў сваё чацвёртае дзесяцігоддзе. Святарыліся, пайшлі на пенсію аператары і рэжысёры. Але не могуць яны адарвацца ад свайго любімага занятку, не могуць не завітаць на студыю, каб даць добрую параду маладым кінематаграфістам, паглядзець

Веніямін АРЛОУ:
— Баявое хрышчэнне атрымаў над Ельняй. Цяжка былі баі, а яшчэ цяжэйшымі — над Чыгусямі. Ніколі не забудзецца такое.
У той час я не быў кінааператарам і нават думкі не было такой, каб авалодаць гэтай прафесіяй. Да вайны займаўся трохі жывапісам... Бачыў, праўда, некалькі разоў сваіх будучых калегаў, як яны здымалі нашы баявыя аперацыі. Пасля даведаўся, што побач са мной на адным участку фронту, пад Ельняй і ў іншых месцах, дзейнічалі кінааператары Ул. Цяслюк, М. Бераў, М. Сухава, І. Вейняровіч.
Магчыма, потым франтавыя шляхі-дарогі, усё перажытае мной на вайне ў значнай ступені і вырашыла выбар прафесіі. Хацелася нейкім чынам захаваць памяць аб загінутых баявых таварышах і сябрах сродкамі мастацтва.
Вяснян-партызанская тэматыка заўсёды цікавіць мяне. Закончыўшы аператарскі фа-

І. Вейняровіч сярод беларускіх партызан. Фота архіўнае.

ная група, ад'ехаць ад вакзала, як нам казалі, што пачалася вайна. А гэта значыла, што нам неадкладна патрэбна было адраваць у тыл апаратуру і ўсю студыйную маёмасць, каб яна не трапіла ў варажыя ланы. Ледзь паспелі выбрацца з горада ў адкрытае поле, як наляцелі самалёты, разбомбілі мост, пашкодзілі цягнік, забілі многа пасажыраў.
Ці трэба казаць, што вайна з'явілася самым жорсткім вы-

на экране іх новай работы, пахваліць або зрабіць слушную з'яўку. У фак, у мантажнай, у кіназале, у кабінетах рэдактараў — усюды можна сустрэць неўгамонных ветэранаў.
Больш як трыццаць гадоў назад яны, франтавыя аператары, вярнуліся ў вызвалены Мінск. Вярнуліся з розных франтоў, розных партызанскіх злучэнняў і пачалі адраджаць беларускае кіно.
Алесь МАЦКЕВІЧ.

Весткі з Гомельшчыны

СУСТРЭЧА З КАМПАЗИТАРАМ
Сустрэча з народным артыстам БССР кампазітарам Я. Глебавым адбылася ў Гомельскім музычным вучылішчы імя Н. Сакалюскага. Былі выкананы фрагменты з вакальна-інструментальнага цыкла «Намятаю» на вершы С. Арлова. Гэты твор кампазітар прысвяціў 30-годдзю Вялікай Перамогі савецкага народа над фашызцкай Германіяй.
А. ЖЫЖНЕУСКІ.
НОВЫЯ СПЕКТАКЛІ
Цэнры сустрэлі глядачы спектакляў народнага тэатра Гомельскага Палаца культуры ў праўдзены бытавога абслугоўвання населення на п'есе Э. Равета «Крым'яльняе тан-

га». Яго паставіў рэжысёр І. Матросяў.
Зараз самадзейны калектыў падрыхтаваў да настановак новы спектакль «Салдацкая удава» на п'есе М. Анцілава, які прысвячаецца 30-годдзю Перамогі.
А. ІВАНОУ.
ДЗЕЦІ МАЛЮЮЦЬ СВЕТ
Больш як 50 хлопчыкаў і дзяўчынак займаюцца ў гуртку вывучэння мастацтва пры Парыцкім Доме пісьмаў Светлагорскага раёна. На розных выстаўках парыцкіх гурткоўцы не раз заваявалі першыя месцы і першыя прэміі.
Цяпер яны рыхтуюцца да Міжнароднага конкурсу дзіця-

чага малюнка «Я бачу свет». На ім будуць прадстаўлены малюнкі Іры Гічык, Юрыя Калініна, гравіоры на дрэве і метале Толь Кашко, Самы Канавалава і іншыя работы юных мастакоў.
ПЕРШЫ КАНЦЭРТ
У Гомелі створан гарадскі намерны хор. Ныдаўна адбылося яго першае выступленне. У канцэрце прагучалі песні Т. Козлава на словы М. Танка «Намніце невядомага салдата», І. Дунаеўскага «Маўчанне сініх маці», беларускія народныя песні і іншыя творы рускіх і беларускіх кампазітараў.
У саставе хору — выкладчыні і студэнты музычных навучальных устаноў горада, музычныя работнікі дацкага садоў. Кіруе малекствам заслужаны дзеяч мастацтваў Беларускай ССР А. П. Лукомскі.
БЕЛТА.

СЯРОД КНИГ

Кніга гэтая незвычайная, бо «людзі з вогненнага вёсак сабраліся тут, каб сведчыць, п'ягацца, судзіць, каб раскажаць тое, пра што ведаць страшна, а забыцца — небяспечна». Аўтары яе Алесь Адамовіч, Янка Брыль, Уладзімір Калеснік з магнітафонам на працягу 1970 — 1973 гадоў аб'ездзілі трыццаць пяць раёнаў рэспублікі, пабывалі ў 147 вёсках і мястэчках. Больш як тры сотні мужчын і жанчын, што пудам удалелі, расказалі ім, як фашысты выконвалі гітлераўскі «план аб'ялюдзнення», як знішчалі мірнае насельніцтва, ні ў чым непавінных старых, жанчын і дзяцей, людзі самі выйшлі з агню. Стужка з запісамі магла б працягнуцца на дзесяткі кіламетраў.
Успаміны, якія нельга чытаць спакойна, — яны раняць сэрца, апякаюць яго агнём.
Расказвае Тэклія Якаўлеўна Круглова з гарадскога пасёлка Акцябрскі. «...Знадворку запалілі нас. Вот узялі так, пырснулі на гэты клуб, і гэты клуб пайшоў гарэць». І тое, пра што расказвае Матрона Трафімаўна Грынкевіч з вёскі Курын Акцябрскага раёна, балючараніць сэрца. «...Запалілі Кавалі. На гэтым маменце, і гэтыя ж мужчыны паўзлазяць на крышу, глядзяць і бячаць, як лаваюць дзіцэй і кідаюць у агонь...» Такое адразу хапае за сэрца, пачынае

ПРАЙШЛІ

будзіць твой мозг, памяць, думкі і пачуцці.
Расказваюць мужчыны, жанчыны: Ганна Сіргееўна Падута з вёскі Лаўстэйн Акцябрскага раёна, Кацярына Данілаўна Крот з вёскі Лозкі Калінкавіцкага раёна, Здаецца, што кароткі, лаканічны расказ Мікалая Іванавіча Рэпчыка з Хвойні, дапоўнены трапнымі ўстаўкамі-фразамамі яго жонкі Воль-

гі Піліпаўны, з'яўляецца тыповым, вычэрпвае ўвесь змест тых страшных крывава-важных падзей. А будзе яшчэ поўны жахлівага трагізму і сапраўднай чалавечай велічы доўгі і жудасны расказ Вольгі Андрэеўны з той жа Хвойні. Будзе ле доўгай, амаль праз два гады, вогненная, пакутлівая дарога паміж жыццём і смерцю.
Уявіце маладую жанчыну, якая неўзабаве будзе маці. Над самым сэрцам б'ецца, трапеча першынец — шчасце, і радасць, і надзея. Два месяцы ёй да родаў. А яны, звары, зачынілі ўсю сям'ю ў хаце, завябіваў прыкладамі

А. Адамовіч, Я. Брыль, Ул. Калеснік. «Я з вогнянай весткі...» Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

МАСТАЦКІ ЛЕТАПІС ВАЙНЫ

Слаўнаму 30-годдзю вялікай Перамогі, мастацкаму адлюстраванню подзвігу савецкага чалавека ў Вялікай Айчыннай вайне, велічы яго духу, жыцця ва ўсёй паўнаце прывіталіся ў час цярплівага выпрабаванняў, былі прысвечаны пленумы Саюза мастакоў і Саюза кінематаграфістаў рэспублікі, што адбыліся 5 мая.

Праз тры дні пасля пачатку вайны на экранах краіны ўжо ішоў дакументальны фільм аб крывавых баях на граніцы, аб гераізме і стойкасці байцоў, якія ўступілі ў няроўную сутычку з каварным ворагам. Гэтай невялікай хранікальнай стужцы суджана было стаць першай старонкай велізарнага кіналетпісу ўсенароднай бітвы з фашызмам на фронце і ў тыле, бяспрыкладнай мужнасці слаўных абаронцаў Айчыны.

У час вайны і ў пасляваенныя гады створаны сотні фільмаў, якія ўслаўляюць ратны подзвіг савецкіх людзей, раскрываюць веліч духу і маральную прыгажосць чалавеча-воіна, чалавеча-барацьбіта. Сярод іх нямаюць твораў беларускіх кінематаграфістаў.

Ад першага беларускага мастацкага фільма аб Айчыннай вайне «Канстанцін Заслонаў» да завершанай гэтымі днямі кінастужкі «Воўчя зграя» прайзданы вялікі творы шлях. «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Трэцяя ракета», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Руіны страляюць...», «Польмя» — прыкметныя вяхі на гэтым шляху. Добрую славу ў глядачоў заваявалі работы беларускіх дакументалістаў, якія сталі адкрывальнікамі многіх яркіх падзей вайны, гераічнага лёсу асобных людзей.

Аглядаючыся назад і прыняцываюць адзэвалючы зробленае, удзельнікі пленума Саюза кінематаграфістаў галоўную ўвагу снацэнтралі на будучым — на неабходнасці прадаўжэння добрых традыцый, стварэння новых фільмаў, якія б глыбока і поўна раскрылі вытокі нашай перамогі, адлюстравалі гадзвіг народа.

У рабоце пленума ўдзельнічаў

чаў загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў.

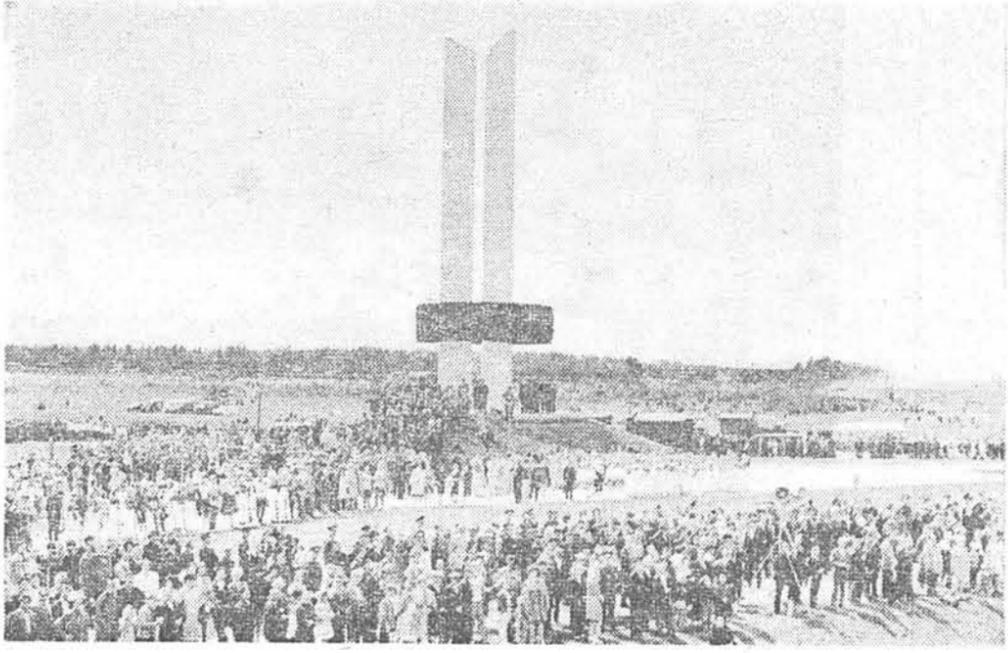
На невялікіх лісточках народона — суровыя твары салдат, учарашніх хлапцоў, а сёння абаронцаў Радзімы, пасівельных партызан, замалёўкі з армейскага жыцця, карыкатуры на фашысцкіх ваяк. Гэтыя алоўкавыя накіды, узятыя з французскіх альбомаў мастакоў — удзельнікаў Вялікай Айчыннай, размясціліся ў адной з залаў Палаца мастацтваў. З хваляваннем угледзіліся ў іх удзельнікі пленума Саюза мастакоў БССР — жывапісцы, скульптары, графікі — ветэраны вайны быццам імгненна сябе пазнаць сярод байцоў сваіх баявых таварышаў.

На пленуме ішла дзелавы размова аб поспехах, дасягнутых беларускімі майстрамі разца і пэндзля, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва за гады вайны і ў пасляваенны перыяд, аб неаслабнай увазе маладых да тэмы подзвігу, аб пераемнасці традыцый і імгненна ішчэ глыбей асэнсаванне гераічнае мінулае нашага народа.

Адначалася, што ў апошнія гады выдзеленае мастацтва Беларусі зрабіла вялікі крок наперад у манументальнай прапагандзе, у адлюстраванні сучаснай рэчаіснасці, працоўнае здзяйсненні ў будаўніцтве камунізму. Шырока вядомы, напрыклад, мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць-герой», «Хатынь», «Прапыту», мемарыялы народным паэтам Беларусі Я. Юнава і Я. Коласа, творы манументальнага жывапісу, якія ажыццяўляюцца ў мозаіцы, роспісах, вітражах і металпластыцы.

У рабоце пленума прыняла ўдзел намеснік Старшынні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова.

БЕЛТА.

ДРУЖБА НАВЕКІ

Манумент Дружбы народаў, узведзены працоўнымі Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай абласцей. У яго аснове — гомельскі і чарнігаўскі архітэктары Л. А. Стукачоў, А. Г. Мужынін, кіеўскія скульптары Б. Е. Клімушка, Е. Е. Горбавіч. Напярэдадні 30-годдзя вялікай Перамогі для яго падняцця сабраліся тысячы людзей на ірачысты мітынг, прысвечаны адкрыццю манумента.

Першы сакратар Бранскага абкома КПСС М. К. Крахмалёў, першы сакратар Чарнігаўскага абкома Кампартыі Украіны Н. В. Уманец, першы сакратар Гомельскага абкома Кампартыі Беларусі В. А. Гвоздзёў пераразаюць стужку, якая фірмліваюць накрывала бронзавага каліца манумента. Перад позіркамі прысутных паўстаюць адлюстраваныя ў скульптурных рэльефах Дзяржаўны герб СССР, ордэны Перамогі, гістарычныя этапы вялікага і слаўнага шляху, пройдзенага савецкім народам ад іштэрну Зімына да сённяшніх дзён.

Да мікрафона падыходзяць першы сакратар

Бранскага абкома КПСС М. К. Крахмалёў, першы сакратар Чарнігаўскага абкома Кампартыі Украіны Н. В. Уманец, першы сакратар Гомельскага абкома КП Беларусі В. А. Гвоздзёў.

Прысутных на манумента віталі прадстаўнікі рабочага класа, калгаснага селянства і інтэлігенцыі Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай абласцей.

Удзельнікі мітыngu скандуюць словы «Дружба!», «Слава КПСС!», «Слава вялікаму савецкаму народу!». Над бурныя алладывыменты прымаецца пісьмо Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета СССР і Савету Міністраў СССР.

На мітынгі і сядзе дружбы прысутнічалі загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў і намеснік загадчыка аддзела культуры ЦК КП Украіны В. С. Драбязка.

БЕЛТА.

На здымку — адрыццё манумента Дружбы. Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

ЛЮДЗІ ПРАЗ СМЕРЦЬ

вожы і давай кідаць у хату гранаты. Абгарэлая, параненая, маладая жанчына выцягнула праз акно яго, Мікіту, з перабітымі нагамі, а потым, стомленая, галодная, цягне на саначках праз вёскі цяжка параненага мужа з надзеяй уратаваць, уберагчы яго ад смерці.

Разам з жанчынай пакутуеш, спачуваеш яе вялікаму гору і адначасова захапленыся яе мужнасцю і самаахварнасцю.

Ішчэ ж будучы не менш жахлівыя расказы той жа Тэклі Якаўлеўны Кругловай, якую ажно некалькі разоў забівалі фашысты ў той страшны дзень. Будзе расказ Ганні Іосіфаўны Гошка з Рудні. Раскажуць нам пра сёбе, пра свае пакуты і жанчына з вёскі Курын Матрона Трафімаўна Грынкевіч і Павел Лявонічэвіч Пальцаў з Карнілаўкі. Гэта ж яна, Матрона Трафімаўна, удзвух з сяброўкай уцяклі ад карнікаў і «за хлявом, як на смех, паселі». І чулі, і бачылі ўсё, як прыводзілі ў хлёў групамі і расстрэльвалі курышцаў. «А потым прывялі дзіця, можа два годзікі. Дык тое дзіця, на яго ўжо выстралу не было. Што яны яму зрабілі, я вам ужо сказаць не магу...»

Аўтары кнігі не імкнуліся расчуліць чытача, не сныліліся знарок на тых месцах, дзе гаворыцца пра забойствы дзяцей. Пра гэта раскажваюць самі дарослыя, бацькі і маці, раскажваюць строга, аб'ектыўна ў сувязі з іншымі жахлівымі падзеямі. Гвалтоўная, нявінная смерць да-

рослага балюча ўражвае, а дзіцяці — яшчэ болей. Пра гэта сведчыць самаахварная, мужная Вольга Мініч, з якой мы сустракаемся ў вятары раз. «А хлопчык адзінокі... І штонікі ўпалі, голенькі, голенькі. Ідзе голымі ножкамі, ужо не можа ісці, замерзлі ногі так. Дык немец з разрыўнае пулі... Кішачкі вымятала, ён енчыць, ён енчыць, а нам аглядацца не даюць на таго хлопчыка. Найшлі, а яго чуціо — як хлопчык енчыць той...» Нельга пра такое чытаць без спазм у горле... Не змагла ўберагчы, уратаваць сваё дзіця і Вольга Андрэўна, яно намерла ў лагеры.

І ўсёды, ва ўсёх жахлівых падзеях разам з дарослымі — дзеці. Разам з дарослымі іх забівалі, кідалі жывымі ў агонь. Чым яны, дзеці, вінаватыя, яшчэ не жыўшыя, яшчэ не зрабіўшыя нікому зла? Усё гэта непэдуладна звычайнай чалавечай логіцы. Забіваюць дзіцяці маглі толькі дзікуны...

«А яны ходзяць з пісталетамі і дабіваюць». — раскажае Марыя Рыгораўна Кулак з вёскі Баравікі Слонімскага раёна. Ходзяць і дабіваюць людзей, забытых адрасаванай усім агульнай кулямётнай ці аўтаматнай чаргой. Якая жахлівая работа! Дабівалі з пісталета, запарвалі і шыком! Але ў гэтым ёсць і свой жудасны сэнс: фашысцкім людэдам хацелася, каб іх «праца» была «чыстай», каб ніводнага жывога чалавеча не засталася, хто б мог раскажаць пра іх неймаверныя злачын-

ствы. А людзі ўсё-такі ўцалелі, выйшлі з агню, узняліся з маглі і вось раскажваюць, выступаюць у ролі сведак і абвінаваўцаў злачынстваў.

І сёння яшчэ вельмі адчувальныя вынікі вайны. І не толькі па тым страшэнным разбурэнні, пераадоленым якога ўсё яшчэ дужа абцяжарвае нас і фізічна, і маральна. Адчувальныя вынікі вайны яшчэ па тым трагічным зрушэнні лёсаў людскіх і — што больш жахліва — па цяжкім, непарайным зрушэнні душ людскіх.

Вось лаканічна абмалюваны партрэт Сымона Іванавіча Кая з вёскі Княжаводцы. «І калі вочы Сымона Кая пазіраюць на слухача рассяненым, невядучым позіркам, а на губах бесклапотная ўсмішка дзіцяці... — робіцца холадна». Праз некалькі радкоў чытаем: «Так і не ачуваю калісьці дабыны гаспадар. Скончылася вайна, а ён усё блукае па чужых вёсках — ні старац, ні работнік». Чалавек застаўся жывым, а душа — забітая, пекывая. «Не вернецца ўжо Сымон Кая з таго пагранічна жыцця і смерці... Не паддасца ён спакусе дробных жыццёвых клопатаў, не ўсімхненца людзям так дапытліва, прыветна і весела».

А было і складанае, калі цяжка вызначыць, дзе тут подзвіг, дзе прыніжэнне? «Дзяцей кінула. Два хлопчыкі: аднаму чатыры гады, а другому шэсць». О, людзі! Уявіце хоць на імгненне тых асуджаных хлапчукоў, якія беглі за маці, хацелі ўрата-

вацца, уявіце тую жахлівую людскую трагедыю. Не, не згубіла ад страху розуму і мацярынскага пакуці, уцякаючы ад карнікаў і кінуўшы двух сыноў, Параска Іванаўна Луцкая з вёскі Пяршанайскага раёна. Уцякаючы ад смерці і сваіх двух сыноў, помніла яна, што недзе там, у лесе, паўсвечыць «тавар» яшчэ тры яе хлопчыкі. Да іх і прыбегла маці з параненым целам і сэрцам. «Яны сядзіць у лесе пад купінамі, панакрываліся, як я прыйшла».

Не гублялі чалавечай годнасці ад страху нашы людзі. Міхаіл Андрэвіч Казёл з вёскі Краснае Шчучынскага раёна канваіраў «калі даў» дык ён адразу і пайшоў куліка». І так уратаваўся. І Параска Іванаўна Луцкая не схацела воль так «пакорліва і паслухмяна» паміраць. А Макар Карпавіч Заяц з вёскі Усакіна, што на Клічаўшчыне, дык і забіў канваіра з яго ж аўтамата. Чытаеш пра мужнасці і гераізм людзей, і горадзец за іх агортае цябе.

Сёння буржуазныя ідэалогі імкнуцца паказаць трагедыю савецкага народа як нейкую заканамерную непазбежнасць, як вынік вайны. Яны ўжо дагаворваюцца да таго, што нават самога вар'ята Гітлера апраўдваюць, быццам ён, бласлаўляючы забойствы мільянаў людзей, выконваў не ўласную, а нейкую дзяржаўную місію. Але ў нас ні на хвіліну не знікае, крыжыць, пратэстуе пытанне: а хто навязваў нам гэтую жахлівую непазбежнасць? Хто прыйшоў да нас з вайной? Яны ж, фашысты, прывялі нам і ўсяму свету гэтую найвялікшую трагедыю, подла, вераломна напаўшы

на нас мірных, калі мы адпачывалі. Хіба можна апраўдаць зверствы, зробленыя фашыстамі на адной нашай Беларусі? Няма і не будзе ніякага апраўдання фашызму! Дарагой цаной адсталі мы свабоду, сваё права на жыццё. Можа, таму з такой палёгкай, з такой светлай, высокай радасцю ўспрымаеш сёння сам факт нашай справядлівай, светлай перамогі.

Звоняць несціхана і днём, і ўначы званы Хатыні. Быццам з-пад зямлі, з-пад яе халодных, цямых пластоў ідзе гул вайны, голас жалыбы і стогны загінуўшых. І сёння мы быццам чуюм той адчайны крык дзіцяці: «Ой, мама, мне баліць!»

Пра значэнне гэтай кнігі можна сказаць, што гэта перш за ўсё дакумент. Так, новы, дужа нам і людзям усяго свету патрэбны дакумент. Ён вельмі неабходны сёння, бо людзі, якія перажылі жахі вайны, адыходзяць, ім на змену прыходзяць і яшчэ прыйдуць новыя пакаленні. І надзвычай важна захаваць для іх памяці воль такі, самы жывы, самы пераканаўчы матэрыял аб мінулай вайне, аб страшэннай людскай трагедыі.

Добра, што і выдавецтва «Мастацкая літаратура», якое рыхтавала кнігу да выпуску, і паліграфічны камбінат імя Якуба Коласа, дзе яна выйшла, прыкласлі ўсе намаганні, каб выканаць яе на высокім паліграфічным узроўні. Кніга «Я з вогненнай вёскі...», да якой прыкладзены дзве граматычныя і запісамі галасоў тых, хто раскажаў пра трагедыю, будзе незабытым помнікам аб мінулай вайне.

Мікола АЎСЕНКА.

Іржы ТАЎФЕР,
народны мастак ЧССР

БАЛАДА ПРА КАВАЛЯ

Як завешча тое месца, —
мы не зналі,
гаварылі:
— Ну айда ў Кавальскі дом!
Моцна пахла там, за горадам,
металам,
пахла ветрам,
конскім потам
і агнём.

Каля кузні,
як вулкан, каваль смяяўся,
не палыхаў нас
яго гартанны смех,
што каралямі пад ногі рассыпаўся,
выганяючы шпакоў
з-пад чорных стрэх.

Як жа вабіў нас ён,
казачны той домік,
дзе кавальскі мех натруджана ўздыхаў,
і агеньчык залацісты, нібы гномік,
на распаленым вуголлі
танцаваў.

Абцугамі
з горна браў каваль жалеза,
як жар-пташку за агністае крыло,
на кавалла клаў,
біў,
плюшчыў,
гнуў
і рэзаў,
быццам цвёрдасці ў ім зроду не было,

Гнуў качэргі,
абады,
крукі,
падковы,
кроў ліст чырваны
ўсецяж
і наўскасяк.
Быў чаканчык ён
і слесар адмысловы
адным словам,
не каваль быў,
а мастак.

Цесляру
скуе адменную сякеру,
серп назубіць—
не нацешыцца жняя,
навасёлу
ён змайструе клямку ў дзверы,
да каструлі
зможэ ручку прыпяць.

Прыезджала ў кузню,
паўна, ўся акруга:
хлсбаробы,
цыганы
і цыркачы,—
хто прасіў яго
скаваць лямеш для плуга,
хто — атасы,
хто — на дэжку абручы.

Вось зламасца,
ці лопне шына кола,—
у дарозе няма большае бяды.
Сустрэкаў прыветна ўсіх
каваль высёлы:

— Што, аварыя?
Давай, браток, сюды!

Стукне-грукне,
закляпае і прыварыць,
пажартуе:
— Мо даедзеш да сяла...
Колькі ж меў ён,
чараўнік той чарнатвары,
у руках сваіх пяшчоты
і цяпла!

Як лапаты, яго цяжкія далоні
не пакрыўдзілі нікога
на зямлі,
дабрату іх адчувалі нават коні,
што да кузні
падкавацца самі йшлі.

Ды каваль
спачатку гладзіў манах псым,
па зубам
узрост канячы вызначаў,
а пасля ўжо
на калена клаў капут ён,
вухналімі
звон падковы прышываў.
Гаварыў каню:
— Цяпер раўня ты князю,—
падкаваны твае боты
серабром.

...Моцна пахла каля кузні
каламазью,
пахла дымам,
конскім потам
і дажджом.
Дні міналі:
за суботаю — нядзеля,
за аўторкам, як звычайна,—серада!
Хітрым лісам
краўся вечар заінеў,
і сівела кавалёва барада.

Па забруджанай дарозе
везла восень
поўны суму,
і журбы,
і змроку воз.
Вылі ў распачы нямазанія восі,
прадракалі страшны голад
і мароз.

За сцяной скуголіў вецер-ваўкалака,
адгараў,
канаў пад плотам сіні дзень,
не спяваў больш молат—
глуха плакаў,
на парог як лёг
чужынца цёмны цень.

Сон туманны...
Ранак цямняны...
Кроў і раны...
Пахла
помстай за няволю і разбой...
З новай зброяй,
з новай сілай
партызаны
выляталі надвечоркам
з кузні
ў бой.

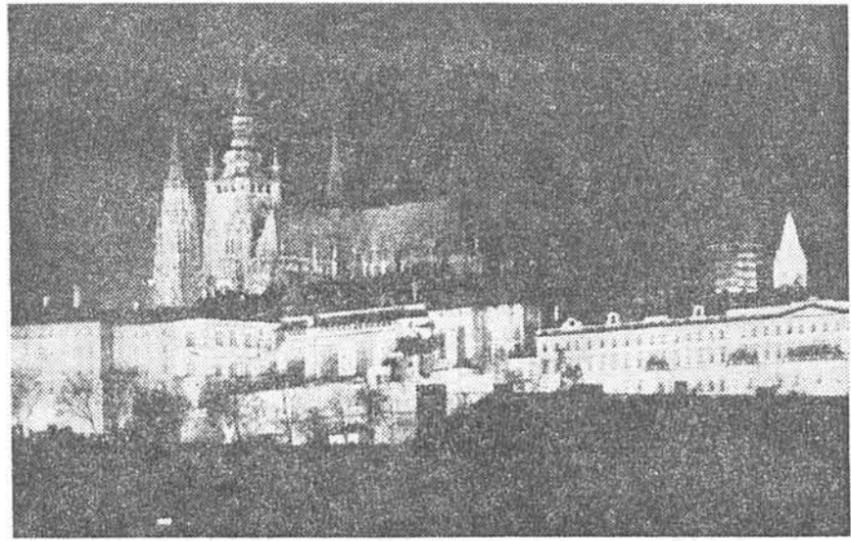
Іскры ззялі і ўзляталі,
як надзеі,
ды патухлі...
Змрок ахутаў зноў зямлю:
ноччу цёмнай наляцелі ліхадзеі,
кайданамі сцялі рукі
кавалю.

У вагон-цялятнік,
збітага, ўпіхнулі
адмыслоўцы чорных спраў
і чорных здрад,
і павезлі...
Завірухі след задзьмулі...
З пекла
не вяртаюцца назад...

Хто разбудзіць
мёртвых, з попельам змяшаных?
Памяць сэрца
сумнай чаркі не даць...

Бачу й сёння я
той кузні дах бляшаны,
чую:
молат па кавалду
звонка б'е.

Пераклаў з чэшскай Хв. ЖЫЧКА.

Панарама Градчан—пражскага Крамля.

Міхал ХУДА

ДАРОГА І СОН

Паставіла ўжо ноч трывала кросны,
услала зорнай пражаю прастор.
Прыйшла у мой сон ты, як анёл
дзівосны,
і млечным шляхам павяла да зор.

Нібы чаўнок пад матчынай рукою,
між зорак бегаў месяц трапяткі.
У твар дыхнула злагада спакою,
ды ззянне мне не падало рукі,—
тваю далонь крапаю, як заранку,
яе пяшчотна да чапа тулю.
А ты мне зноў спяваеш калыханку,
і хочацца мне зноўку на зямлю,
сюды, дзе ўсюды і палі, і людзі,
дзе кліча нас на станцыю экспрэс,
дзе нас на золку спевам певень будзіць,
а ўвечар сонца коціцца за лес.

Паставіла ўжо ноч трывала кросны
і тчэ свой зорны кужаль у журбе.
Прыйшла ў мой сон ты, як анёл
дзівосны,
ды па зямлі я павяду цябе.
І тут мая рука няўмольнай будзе.

Такое ціхае змярканне —
вада засмягне.
Такое доўгае каханне
Руку працягне.

Такі лагодны летні вечар,
дзе дым на ўздыме;
усмешку з твару гэтка вечар
маўчаннем здыме.

Такое вернае каханне
адно блукае.

Такое шчырае прызнанне,
як боль, чакае.

Такія дрэвы, што паўсталі
так блізка поруч.
Такія дрэвы, што ў самоце
калынуць горыч.

Такія сцэжкі, што выдуць нас
жыццём бясконца,
як твая рукі, што дадуць нам
прыгубіць сонца.

РУСКІЯ БЯРОЗЫ

Мне гоцяць смагу ў ціхім гаі цені,
я п'ю маўкліва малако бяроз.
У сэрцы не схаваш летуценні—
паўстане заўтра гай аж да нябёс.

Як шмат святла ад іх ва ўсёй краіне:
бялюць днём і свеціць уначы.
Сабой злучылі долы і вышні,
трымаючы аблокі на плячы.

Плывуць да іх сузор'яў каравелы.
Аголены і летам, і зімой
дзявочы стан іх асляпляльна белы,
адзеты ў песню вечнасці самоі.

Красуні, вы — ясеніскія сёстры.
Суцешце, свечкі, нас жывым агнём.
За тых, па кім пячэ нас смутак востры,
уроніце слязу дажджлівым днём.

І стоячы пад хусткамі лісяя,
вы горыч страт маўклівым плачам мерце.
Заўжды паспее чалавек памерці —
няхай жыве ён у імя жыцця.

Нясіце потым на палі і нашы
сваё святло, адолеўшы смугу.
Я—ваш, бярозы; я свячэнне ваша
у сэрцы назаўсёды зберагу.
Пераклаў са славацкай П. МАКАЛЬ.

Беларускае слова ў Чэхаславакіі

У Празе, у Доме савецкай
навуцы і культуры, адбыўся
вечар, прысвечаны сучаснай
беларускай літаратуры. Ён быў
арганізаваны па ініцыятыўе
літаратурнага клуба «Сучаснік», пры пад-
трымцы і ўдзеле Саюза
чэхаславацка-савецкай
дружбы, Міністэрства
культуры ЧССР, Міністэр-
ства школ ЧССР, Сацыялі-
стычнага саюза моладзі,
Саюза чэшскіх пісьменні-
каў, выдавецтваў «Альба-
трос», «Млада фронт»,
«Наша воіска», Народна-
га выдавецтва і Дома са-
вецкай навуцы і культу-
ры ў Празе.

На вечары пра здабыткі
нашай прозы, паэзіі,
драматургіі, аб адноста-
раванні ў беларускай лі-
таратуры тэмы падзвігу
савецкага народа і дру-
гіх брацкіх народаў, аб
мастацкім перакладзе
твороў беларускіх пісь-
меннікаў на чэшскую і
славацкую мовы прысут-
ным расказваў дацэнт
кафедры русістыкі і са-
вецкай літаратуры Кар-
лава ўніверсітэта, даўні
слэба Беларусі Вацлаў
Жыдліца.

Пасля літаратурнай
часткі вечары яго ўдзель-
нікі паглядзелі беларускі
мастацкі фільм «Гадзі-
нік спыніўся апоўначы».

Выдавецтва «Свобода»
выпусціла аповесць
А. Карпюка «Данута».

Выдавецтва «Наша
воіска» выдала і кнігу
В. Быкава «Абеліск». У
нядзельным дадатку да
газеты «Рудэ права» «Га-
ло субота» пра гэтае вы-
данне сказана, што «дзе
апавесці звязаны важнай
аўтарскай задумай: спа-
лучыць маральныя і па-
літычныя прынцыпы, за
якія аддалі жыццё тыся-
чы ўдзельнікаў Вялікай
Айчынай вайны, з пра-
блемамі выхавання таго
пакалення, якое вайны
не ведала».

У «Рудэ права» змеш-
чаны артыкул вядомага
славацкага Міраслава За-
градні «Грыццаць пасля-
ваенных гадоў савецкай
літаратуры», дзе, у пры-
ватнасці, разглядаецца
творчасць В. Быкава.

У Празе адбыўся фе-
стываль фільмаў нацыя-
нальных кінастудый
СССР. Сярод фільмаў,
якія дэманстраваліся ў
час фестывалю, карыста-
лася поспехам стужка
«Беларусьфільма» «Вулі-
ца без канца».

Часопіс «Творба» пад-
крэслівае: «Прыемным
сюрпрызам быў белару-
скі фільм «Вуліца без
канца». Добра напісаны
сцэнарый... З пункту гле-
дання вылучэнчых
сродкаў гэта твор сціп-
лы, неназойлівы, зроб-
лены з густам, Рацённе
кадра амаль дакумен-
тальнае... Фільм напаў-
няе чытача імціцёвым
аптымізмам».

Часопіс «Чётарнік», які
выдаецца Міністэрствам
культуры ЧССР, апубліка-
ваў артыкул «Скарбніца
ведаў», прысвечаны дзеяч-
насці Дзяржаўнай біблія-
тэкі БССР імя У. І. Лені-
на. Аўтар артыкула з
павагай гаворыць пра су-
працоўнікаў бібліятэкі,
«стараннем якіх былі
створаны каштоўныя
зборы кніг, сабраны рэд-
кія, унікальныя кнігі пра
Беларусь, выдадзеныя ў
артыкуле адзначаецца
праца Е. Апацкай і
Н. Ватацы».

Прайшло ўжо больш як трыццаць гадоў, а перад маімі вачамі і сёння стаіць гэты танклівы сціплы юнак, Віталь Букаты.

У тых трынаццаці ліпенскія дні сорак першага яму было семнаццаць. Ён прыйшоў у рэдакцыю толькі што створанага выдання «Раздавім фашысцкую гадзіну» і прапанаваў некалькі сваіх сатырычных малюнкаў. З таго часу ён стаў членам нашай рэдакцыйнай сям'і.

Пазней Віталь быў закінуты ў глыбокі тыл ворага, дзе ў партызанскім атрадзе ваяваў і як мастак-сатырык, і як баяц-мінёр.

Там, пры выкананні баявога задання, Віталь Букаты загінуў.

Яго таленавітыя сатырычныя малюны і карыкатуры і сёння ўспрымаюцца з вялікім хваляваннем, як напамінак аб грозных гадах, калі кавалася наша перамога над ненавісным ворагам.

Прапануючы чытачам «Літаратуры і мастацтва» некалькі сатырычных малюнкаў Віталь Букатага.

Міхась ЧАВУСКІ, былы рэдактар газеты-планата «Раздавім фашысцкую гадзіну».

ПАРТЫЗАНСКІЯ ЖАРТЫ

СУР'ЭЗНАЕ РАЗЫХОДЖАННЕ

Беларускі партызан:
— У мяне з фашыстамі сур'эзнае разыходжанне па зямельнаму пытанню.
— Якое ж?
— Яны хочучь быць на нашай зямлі, а я хачу, каб яны былі ў нашай зямлі.

Газета «Чырвоная зорка», орган Чырвонаслабодаўскага РК КП(б)Б, 1.1.1944 г.

АДПАЧЫНАК

— Ганс, пішы апошняе пісьмо родным і завяшчанне!
— А што, мы заўтра ў бой ідзем?
— Не, нас адводзяць на кароткі адпачынак у бліжэйшы тыл.
— Дык прычым тут пісьмо і

завяшчанне?

— Прыгым, што там партызаны прадоўжаць наш адпачынак на векі вечныя.

Газета «Палеская праўда», орган Пінскага абкома КП(б)Б, 22.XII.1943 г.

ЗАЗНАЎСЯ

— Як табе падабаецца? Ганс прыехаў з фронту, нават рукі не падае.
— Зазнаўся, мусіць?
— Ды не! Рукі ён пакінуў пад Віцебскам.

Газета «Кліч Радзімы», орган Любанскага РК КП(б)Б, 9.VIII.1943 г.

ВЕРНАЯ ДАРОГА

Нямецкі памешчык, пад'язджаючы прасялячай дарогай да густога лесу, сустрэў бела-

рускага селяніна і пытае:
— Куды вядзе гэта дарога?
— У магілу, — адказаў селянін, дастаючы гранату.

Газета «Красное знамя», орган Свідзельскага РК КП(б)Б, 2.VI.1944 г.

ПЕКЛА І РАЙ

— Я накіраваў у Мінск эшалон з карным атрадам для знішчэння партызан, але тут на-ранейшаму для нас не жыццё, а сапраўднае пекла, — скардзіўся нямецкі генерал каманданту горада.
— Выбачайце, пане генерал, асмелюся давесці да вашага ведама, што партызаны, відавочна, улічылі гэтыя абставіны і адправілі эшалон з карным атрадам проста ў рай, — пахмурна адказаў фашысцкі камандант.

Газета «Бальшавіцкі сцяг», орган Рудзінскага РК КП(б)Б, 7.XI.1943 г.

ДРЭННЫ КЛІМАТ ДЛЯ ВОРАГАЎ

— Які паганы клімат у гэтай Беларусі! Толькі ўчора прыхаў, а ўжо страляе і коле.
— У якім месцы?
— З усіх бакоў...

Газета «Народны месівец», орган Слуцкага РК КП(б)Б, 23.V.1943 г.

БОЙ УНІЧЫЮ

КАМЕНДАНТ: Пан генерал, учора наша карная экспедыцыя сутыкнулася з атрадам мінскіх партызан. Нямецкіх салдат было 500, партызан — 50. Бой скончыўся ўнічыю.
ГЕНЕРАЛ: Як гэта разумець — унічыю?

КАМЕНДАНТ: Партызан засталася 50 і нямецкіх салдат 50.

Газета «Шлях сацыялізму», орган Мінскага сельскага РК КП(б)Б, 17.VIII.1943 г.

БАТАЛЬЁН — вайсковае падраздзяленне, якое складаецца з некалькіх рот. Бываюць і выключныя. Напрыклад, пасля сустрэчы нямецкага батальёна СС з партызанамі атрада Дзмія В. у батальёне налічвалася толькі два афіцэры і 7 салдат, узятых у палон.

Гаўляйтар—гаў... гаў... гаў... лэй... лэй... лэй... — парода фашысцкая, масць карычневая, клічка — Кубэ.

3 «Малой партызанскай энцыклапедыі»

Гектар — адзінка зямельнай меры. Пры добрай рабоце партызан на адным гектары ўкладваецца некалькі соцень фашыстаў.
Елкі. Што такое елкі, гаворыцца ў вершы:

Елкі, палкі, лес густы,
Гансу сцягаць скрозь кусты.
Што ні купіца, ні груд —
Сцеражэ яго капуг.
«Канюна» — франтавая сплавачка з выдатным голасам. Ад гэтага голасу гітлераўскія ваякі дохнуць, як мухі.
Лес — забароненая зона для

неміцка-акупантаў.
Нямецкія падаткі — здзіранне скуры з галавы да пяцікі.
Склады — калі нямецкі — незамены гаручы матэрыял, гараць, як не трэба лепш.
Снайпер — выдатны стралок. Больш адной рускай кулі на гітлераўца не траціць.

Цэль — акупант, у якога паялюць і метка страляюць партызаны.

Шварц копф — чорная галава. Так называюць палкі фашысцкіх галаварэзаў. Каб у іх галовах павіднела — трэба прабіць некалькі дзірак.

Язык — у сабакі для яды, у Гебельса для брахніі.

БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ КАНСЕРВАТОРЫЯ ІМЯ А. В. ЛУНАЧАРСКАГА

АБ'ЮЛЯЕ ПРЫЁМ СТУДЭНТАУ У 1975 ГОДЗЕ на I курс дзённага навучання з адрывам ад вытворчасці па спецыяльнасцях:

фартэпіяна, скрыпка, альт, віяланчэль, кантрабас, флейта, габой, кларнет, фягот, валторна, труба, трамбон, туба, ударныя інструменты, цымбалы, домра, балалайка, баян, спевай, харавое дырыжыраванне, кампазіцыя, музыканнаўства

І без адрыву ад вытворчасці (завочнае навучанне) па спецыяльнасцях:

фартэпіяна, скрыпка, альт, віяланчэль, кантрабас, флейта, габой, кларнет, фягот, валторна, труба, трамбон, туба, ударныя інструменты, цымбалы, домра, балалайка, баян, харавое дырыжыраванне, музыканнаўства.

У кансерваторыю прымаюцца шляхам конкурснага адбору асобы абодвух полаў, якія маюць закончаную сярэдняю адукацыю, прайшлі творчыя здольнасці, актыўна ўдзельнічаюць у мастацкай самадзейнасці і атрымалі рэкамендацыі з месца работы ці вучобы, на навучанне з адрывам ад вытворчасці — ва ўзросце да 35 гадоў, (па спецыяльнасці спецыялістаў да 30 гадоў), а на навучанне з адрывам ад вытворчасці (завочнае) — без абмежавання ўзросту, паспяхова здаўшыя ўступныя экзамены па наступных прадметах:

спецыяльнасці, рускай мове і літаратуры або беларускай мове і літаратуры (пісьмова і вусна); гісторыі СССР (вусна).

ЭКЗАМЕН ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ УКЛЮЧАЕ РАЗДЗЕЛЫ:

- выкананне праграмы (для выканаўцаў);
- выкананне ўласных твораў (для кампазітараў);
- музычная літаратура (вусна) для кампазітараў і музыкантаў;
- пісьмовая работа (для музыкантаў);
- сальфеджыа (пісьмова і вусна);
- гармонія (пісьмова і вусна), акрамя вакалістаў;
- элементарная тэорыя музыкі (пісьмова і вусна) — для вакалістаў;
- фартэпіяна (для дырыжораў хору, кампазітараў і музыкантаў);
- калектывум.

Заявы аб прыёме падаюцца на імя рэктара па адзінай форме. Паступаючы на завочнае навучанне падаюць заяву аб прыёме ў музычную ўстанову, якая знаходзіцца найбліжэй ад яго месца жыхарства.

Да заявы прыкладаюцца: дакумент аб сярэдняй адукацыі (у арыгінале), характарыстыка для паступлення ў ВНУ, завераная адміністрацыйнай прадпрыемства ці ўстановы, выписка з працоўнай кніжкі (для тых, хто працуе), завераная адміністрацыяй на месцы работы, медыцынская даведка (форма № 286), 4 фотакарткі (размерам 3×4 см).

Па прыбыццю ў кансерваторыю паступаючы прад'яўляе асабіста: пашпарт, ваенны білет (ваеннаабавязаны запасу) ці прыпісное пасведчанне (асаба прызыўнога ўзросту).

Заявы прымаюцца з 1 чэрвеня па адрасу: 220030, Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 30, кансерваторыя, прыёмная камісія.

Уступныя экзамены для паступаючых на дзённае і завочнае навучанне з 6 па 25 ліпеня.

БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ КАНСЕРВАТОРЫЯ ІМЯ А. В. ЛУНАЧАРСКАГА

АБ'ЮЛЯЕ ПРЫЁМ НА 1975 ГОД У АСПІРАНТУРУ ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ МУЗЫКАЗНАУСТВА

(тэорыя музыкі) без адрыву ад вытворчасці.

У аспірантуру прымаюцца асобы абодвух полаў без адрыву ад вытворчасці не старэй 45 гадоў, якія маюць закончаную вышэйшую адукацыю, паспяхова здалі ўступныя конкурсныя экзамены па спецыяльнасці, гісторыі КПСС і замежнай мове ў аб'ёме праграмы для вышэйшых навучальных устаноў.

Экзамен па спецыяльнасці ўключае раздзелы:

- рэферат па тэме дысертацыі;
- тэорыя музыкі: гармонія (пісьмова), поліфанія (пісьмова);
- аркестроўка (пісьмова), аналіз музычнага твора вялікай формы;
- гісторыя музыкі (руская, савецкая, народаў СССР, зарубежная);
- калектывум.

Заявы аб прыёме ў аспірантуру падаюцца на імя рэктара з указаннем выбранай спецыяльнасці і формы навучання (завочнае) з дадаткам:

- а) асабовага лістка па ўліку кадраў са здымкам памерам 3×4 см;
- б) характарыстыкі з апошняга месца работы ці навучальнай установы, якая рэкамендуе ў аспірантуру.

Пашпарт і дыплом аб закончэнні вышэйшай навучальнай установы прад'яўляюцца асабіста.

Заявы прымаюцца з 24 мая па 24 чэрвеня па адрасу: 220030, Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 30.

Уступныя экзамены з 26 чэрвеня па 5 ліпеня.

БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАЎНАЯ КАНСЕРВАТОРЫЯ ІМЯ А. В. ЛУНАЧАРСКАГА

АБ'ЮЛЯЕ ПРЫЁМ НА 1975 ГОД У АСІСТЭНТУРУ-СТАЖЫРОЎКУ З АДРЫВАМ І БЕЗ АДРЫВУ АД ВЫТВОРЧАСЦІ ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ:

фартэпіяна, струнныя інструменты (скрыпка, віяланчэль), духавыя інструменты (валторна, трамбон), народныя інструменты (баян, домра), аркестравае дырыжыраванне і кампазіцыя.

У асістэнтуру-стажыроўку прымаюцца асобы абодвух полаў не старэй 35 гадоў на навучанне з адрывам ад вытворчасці і не старэй 45 гадоў на навучанне без адрыву ад вытворчасці, якія маюць закончаную вышэйшую адукацыю, паспяхова здалі ўступныя конкурсныя экзамены па СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ, ГІСТОРЫІ КПСС, ЗАМЕЖНАЙ МОВЕ ў аб'ёме праграмы для вышэйшых навучальных устаноў.

Экзамен па спецыяльнасці (для выканаўцаў) уключае раздзелы:

- выкананне сольнай праграмы;
- рэферат па метадыцы выкладання спецыяльнасці;
- калектывум.

Экзамен па спецыяльнасці кампазіцыя ўключае раздзелы:

- прадстаўленне сачыненняў;
- гармонія (пісьмова);
- поліфанія (пісьмова);
- аркестроўка (вусна),
- аналіз музычнага твора вялікай формы,
- калектывум.

Экзамен па спецыяльнасці аркестравае дырыжыраванне ўключае раздзелы:

- дырыжыраванне твора вялікай формы, выкананым на фартэпіяна;
- дырыжыраванне аркестрам;
- аналіз музычнага твора вялікай формы па партытуры;
- калектывум.

Заявы ў асістэнтуру-стажыроўку падаюцца на імя рэктара з указаннем абранай спецыяльнасці і формы навучання (дзённае, завочнае) з дадаткам:

- а) асабовага лістка па ўліку кадраў з фотакарткай памерам 3×4 см,
- б) характарыстыкі з апошняга месца работы ці навучальнай установы, якая рэкамендуе ў асістэнтуру-стажыроўку.

Пашпарт і дыплом аб закончэнні вышэйшай навучальнай установы прад'яўляюцца асабіста паступаючым у аспірантуру-стажыроўку.

Заявы прымаюцца з 25 мая па 25 чэрвеня па адрасу: 220030, Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 30.

Уступныя экзамены з 26 чэрвеня па 5 ліпеня.

Саюз пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніку Юрасю Свірку з прычыны напаткаўшага яго гора—смерці МАЦІ.

З БОЮ — НА П'ЕДЭСТАЛ

СОНЕЧНЫМ ранкам 9 мая 1965 года ў гасці да працаўшчыка тамбоўскага завода «Аўтатрактардэталі» Івана Сцяпанавіча Адарчанкі прыйшлі сябры — былыя франтавікі. Выпілі па чарцы за 20-годдзе і перамогі, паспявалі франтавыя песні, усю памяці баявых сяброў. У гэты час у паноі ўвазіліся малодшы сын Івана Сцяпанавіча — шустры, вярцікі, як ваўчок, першакласнік Андрэйка. Ён падышоў да гасцей з гасцей і пачаў перабіраць на яго грудзях ордэны і медалі. Калі чарга дайшла да медала, дзе быў выгравіраваны салдат з дзяўчынкаю на руках, Андрэйка не вытрымаў: «Гэта мой тата!» Гасці дружна засмяліся. Андрэйка пакрыўдзіўся: «Не верыце? Зараз я дакажу». І яго як ветрам здзьмула ў суседні паноі. Уляцеў ён праз хвіліну з цейкай кнігай: «Вось, чытайце!» Той, хто смяяўся гучней за ўсіх, узляў у рукі кніжку, уголас прачытаў падарункавы надпіс: «Дарагому майму берлінскаму сябру і папелчніку па будаўніцтву помніка ў Трэптаў-парку Івану Сцяпанавічу Адарчанку. З павагай Я. Вучэціч». Андрэйка пераможна паглядзеў на ўсіх. Хтосьці сказаў: «Слухай, Іван Сцяпанавіч, будзь сябрам, раскажы, як усё было». Адарчанка адказаў: «Не мяне, дык іншага б знайшлі». Але былыя франтавікі настаялі. Спавяда Іван Сцяпанавіч пачаў расказваць.

Яго бацька, маці і браты працавалі ў калгасе «Чырвоная зорка» ў Казахстане. У першы дзень вайны бацька і старэйшы брат пайшлі на фронт. Звычайно, якім многія гады кіраваў бацька, цяпер узначаліў малодшы Адарчанка — Іван. Ішоў час, і пра яго пачалі гаварыць з такой жа павагай, як раней гаварылі пра бацьку. Прыйз-

джалі нават з газеты, каб напісаць нарыс пра перадавога званнявога Івана Адарчанку, але хлопец рашуча адмовіўся: «Не заслуныў я таго гонару».

Ішлі цяжкія ваенныя дні і месяцы. У канцы 1942 года разам з радаснай весткай аб акружэнні варожай групойкі на Волзе прыйшла жахлівая — загінуў бацька. Не паспела маці выпланаць слёзы, як прынесьлі пахавальную на старэйшага брата...

Іван папрасіўся на фронт добраахвотнікам. Вызваляў Беларусь, потым удзельнічаў у штурме Будапешта, у маі 1945 года спынаўся на дапамогу брацкаму чэхаславацкаму народу. Два разы быў паранены. Калі адгрымеў пераможны салют, гвардзеец Івана Адарчанку накіраваў служыць у Берлін, у ваенную камендатуру. Быў ён падцягнуты, моцны, статны, вясёлы.

Летам 1948 года, у Дзень фізкультурніка, на стадыёне адбыліся лёгкаатлетычныя спаборніцтвы паміж салдатамі. Нечакана да Івана падышоў чалавек у цывільным: «Добры дзень. Я — скульптар Вучэціч. Для берлінскага помніка буду з вас ляпіць фігуру Воіна-вызваліцеля. Згодны?»

Івана Адарчанку на паўгода аднамандрэравалі ў майстэрню скульптара Я. Вучэціча. Распачалася работа. Іван апрагнуў паходную плашч — палатку, узляў у рукі меч...

У маі 1949 года Адарчанка атрымаў запрашалыні білет на адкрыццё помніка. Прагучалі ўрачыстыя акорды Гімна Саюза, Іван ушчыўся ў бронзавыя плячэй Воіна-вызваліцеля. Ён быў моцны і прыгожы, горды і добры.

Аднойчы Іван стаў на варце ў Трэптаў-парку. Падышла група англійскіх турыстаў. Цыбаты хлопец зірнуў на Івана,

потым на помнік і пачаў праціраць сабе вочы: «Што гэта? Галюцынацыя? Якое падабенства!».

Пасля дэмабілізацыі гвардыі радыва Іван Адарчанка паехаў у Сярэдняю Азію, а затым у Тамбоў — да сястры і братоў. Паступіў на завод «Аўтатрактардэталі», асвоіў прафесію працаўшчыка, токара, фрэзершчыка. Тут ён стаў адным з лепшых майстроў сваёй спра-

вы, на заводскай Дошчы гонару з'явілася яго фатаграфія.

...Піянеры абступілі Адарчанку, кожнаму хацелася атрымаць аўтаграф. На грудзях Івана Сцяпанавіча зіхацеў юбілейны медаль з выгравіраваным Воінам — вызваліцелем, вельмі падобным на яго і на тысячы іншых салдат — сыноў Радзімы.

М. АМЕЛЬЧАНКА.

На здымках: помнік савецкаму Воіну — вызваліцелю ў Трэптаў-парку;

Іван Сцяпанавіч Адарчанка.

Фота аўтара.

СУСТРЭЦЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ

ГАНАРОВЫ ПІЯНЕР

Гэта здарылася ў пачатку Вялікай Айчыннай вайны пад Козельскам, Малады афіцэр Савецкай Арміі Аляксандр Шамяткоў быў цяжка паранены. Выратавалі яго жыццё піянеры і дапамаглі потым перайсці праз лінію фронту. А. Л. Шамяткоў дайшоў з баямі да Берліна, вызваліў Прагу, Будапешт і многа іншых гарадоў і вёсак, акупіраваных гітлераўскімі ачынцамі.

Імя Аляксандра Лаўрэнтэвіча Шамяткова занесена ў Кнігу ваеннай славы вызваліцеляў горада Кіева.

Пісьменнік Яўген Курто ў сваёй апавесці «Над ярам» расказвае пра лёс чырвонага камандзіра Івана Шамяткіна, пра-

ГІСТОРЫЯ ПМНІКА ДРУЖБА ЛІТАРАТУР РАСКАЗВАЕ ВЕТЭРАН

татыпам да вобраза якога стаў А. Л. Шамяткоў.

Вось ужо некалькі гадоў падпалкоўнік запаса А. Л. Шамяткоў выступае з успамінамі перад школьнікамі. Ён расказвае аб падзвігах сваіх баявых сяброў, аб тым, як яго выратавалі піянеры. Многія піянерскія дружыны школ Гомеля прынялі Аляксандра Лаўрэнтэвіча ў лік ганаровых піянераў.

Часта можна бачыць ветэрана на сустрэчах з навучэнцамі

ГПТВ, з работнікамі міліцыі. І паўсюль яго ўспаміны слухаюць з вялікай цікавасцю.

Надаўна А. Л. Шамяткоў сустраўся з працоўнай моладдзю, удзельнічаў у мастацкай самадзейнасці ордэна Леніна завода «Гомсельмаш».

На здымку — А. Л. Шамяткова сардэчна вітаюць самадзейныя артысты Палаца культуры завода «Гомсельмаш». Фота і тэкст М. ХУДАЛЕВА.

ЧУЦЕН ГОЛАС НАШ ДАЛЕКА

У СЯБРОЎ-ДАСЛЕДЧЫКАЎ

Як вядома, у апошнія гады ў Польскай Народнай Рэспубліцы ўзнікла некалькі асяродкаў сталей нацыянальнай беларусіскай. Вышэйшым тэкім асяродкам з'яўляецца Варшавы, дзе беларуская мова і літаратура даследуюцца ў Інстытуце славянства Польскай Акадэміі навук, на кафедре беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, у некаторых іншых навуковых і навучальных установах горада. Шырока вядомы прынц прафесараў А. Абрэмскай - Яблонскай, Б. Белазавіча, прысвечаныя актуальным пытаніям беларускага мовазнаўства і літаратуразнаўства, артыкулы і рэцэнзіі на беларускія выданні М. Чурны, М. Врублеўскага і многіх іншых варшаўскіх навукоўцаў. Сімпацыя і ўхваленне выклікае мэтанакіраваная праца па перакладу і прапагандзе ў Польскай беларускай літаратуры, што вядзецца групай лодзінскіх пісьменнікаў — М. Ю. Кісановічам, Я. Гушчам, І. Сірыцічам і некаторымі іншымі. Можна было б назваць яшчэ некалькі больш ці менш буйных навуковых цэнтраў, дзе беларуская тэматыка настойліва і штурм шырай уваходзіць у сферу зацікаўлення тых ці іншых вучоных.

Апошнім часам да беларускай прозы, паэзіі, драматургіі і крытыкі звярнуліся некаторыя вучоныя Вроцлаўскага ўніверсітэта Імя Б. Берута. Вядзе тут рэй доктар філалагічных навук, намеснік дэкана філалагічнага факультэта, наш зямляк з Вілейшчыны Тэлесфар Позняк. Ён — аўтар шэрагу цікавых навуковых публікацый пра творы сучаснай беларускай прозы, творчасць К. Чорнага, да-

волі чэста рэцензуе выданні нашай літаратуры і літаратуразнаўства. У курсе савецкай літаратуры, які ён чытае, значна месца адводзіць беларускаму мастацкаму сусвету. Успадкаваў Т. Познякам беларускім словам пачалі цікавіцца некаторыя маладыя вродлаўскія навукоўцы, асабліва літаратуразнаўцы з іншых ВНУ Ніжняй Сілезіі.

Надаўна Інстытут славянства і філалогіі Вроцлаўскага ўніверсітэта праводзіць навуковую канферэнцыю, прысвечаную адлюстраванню Вялікай Айчыннай вайны ў савецкай літаратуры. Адкрыў канферэнцыю вядомы польскі філолаг прафесар Мар'ян Янубец. Тэматыка дакладаў, само сабоў аразумела, была сфармавана ў асноўным на высвятленне польска-савецкіх культурна-мастацкіх сувязей, гартаваных *у палымі самай жорсткай вайны, якія толькі ведалі чалавецтва. Гэтым нафасам былі прысвечаны даклады дацэнтаў З. Бараньскага «Вобраз Польскай — эмагарыі ў рускай савецкай літаратуры 1914 — 1974 гг.» і Ф. Сяліцкага «Чырвонаярмейскі фальклор сярод кавалішчыкаў», магістра І. Шарыча «Рэха польскіх народна-вызваленчых войнаў у рускай савецкай паэзіі». Пра ваенную прозу вядомага рускага пісьменніка Г. Баўланава расказаў кандыдат філалагічных навук Б. Кудзіс. Два даклады былі прысвечаны беларускай літаратуры. Дацэнт Сцяпан Ільёў прааналізаваў ваенную прозу Васіля Быкава. Тэлесфар Позняк на гэты раз прасачыў характар адлюстравання падзей Вялікай Айчыннай вайны ў беларускай савецкай паэзіі 1941—1945 гг. Канферэнцыя яшчэ раз пацвердзіла цікавасць польскіх даследчыкаў да літаратуры Краіны Саветаў.

В. РАГОЙША.

Студэнцкі тэатр — юбілею

Не першы год працуе факультэт грамадскіх прафесій пры Гомельскім дзяржаўным ўніверсітэце. Студэнцкі тэатр — адно з яго падраздзяленняў. Акцёрскія навіны аматарам сцэны прыімае мастацкі кіраўнік, артыстка Гомельскага аб-

ласнога драматычнага тэатра А. М. Аляксандрава. Дзякуючы яе нястомнай працы і творчаму пошуку тэатр дабіўся значных поспехаў і карыстаецца папулярнасцю сярод глядачоў. У рэпертуары тэатра — разнастайныя мініяцюры, больш

маштабныя творы. Зараз самадзейныя калектывы падрыхтавалі да слаўнага юбілею Перамогі ўрывак з вядомай апавесці Б. Васільева «А зоры тут ціхія...», дзе паказаны героізм, стойнасць і мужнасць савецкіх воінаў-дзяўчат, якія ўдзельнічалі ў барацьбе супроць нямецка-фашысцкіх акупантаў.

В. ЦІШКЕВІЧ.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правалення Саюза пісателёў БССР Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць 70 літніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдання ЦД ЦКІ Беларусі.

Адрэс рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вывучэнчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір ІЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.